

CEZA MAHKEMESİ KARARLARININ HUKUK MAHKEMESİ KARARLARINA ETKİSİ (TBK m. 74)

DOI: 10.21492/inuhfd.239938

Kadir Berk KAPANCI*

ÖZET

Ceza mahkemeleri ile hukuk mahkemelerinin kararlarının konuları birbirlerinden farklıdır. Öyle ki, ceza mahkemeleri suç olarak sınıflandırılan ve ceza yaptırımıyla karşılaşan fiillerle ilgilenirken, hukuk mahkemeleri -görev alanlarına giren diğer uyumsuzlukların yanında- tazminat sorumluluğuna yol açan haksız fiillerle meşgul olmaktadır. Böyle olunca da kural olarak hukuk hâkiminin ceza hâkiminin kararları karşısında bağımsız olduğu ve serbestçe hareket ederek kendi kararını verebileceği kabul edilmektedir. Bununla beraber bu prensibin bazı istisnaları da bulunmaktadır. Diğer bir deyişle bağımsızlığa dair herhalde mutlak katı bir uygulama bulunmamaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, hukuk hâkiminin ceza hukuku kural ve kararlarını ne ölçüde dikkate almak durumunda olduğunu tespit etmektir.

Anahtar Kelimeler: Ceza mahkemesi, hukuk mahkemesi, haksız fiil, tazminat, suç, ceza.

Influence of penal courts' decisions on civil courts' decisions (Art. 74 of the Turkish Code of Obligations)

ABSTRACT

The decisions of civil and penal courts highly differ in terms of content. As a matter of fact, while penal courts deal with crimes and their punishments; civil courts deal with torts which may give rise to the remedy of damages, besides other private law conflicts. As a main principle, civil court judges can independently decide on matters of tort, without any influence of penal courts' decisions on the matters of crime which may be directly connected therewith. However there are also exceptions to this main principle. To put it differently, there is no strict application of independence in the said practices. This article's aim, is to find out at what extent civil court judges can decide independently from the decisions granted by penal court judges and at what extent they should take these into account and act accordingly.

Keywords: Penal courts, civil courts, tort, damages, crime, criminal sanction.

Giriş

Ceza mahkemeleri ile hukuk mahkemelerinin kararlarının konuları birbirlerinden farklıdır. Öyle ki, ceza mahkemeleri suç olarak sınıflandırılan ve ceza yaptırımıyla karşılaşan fiillerle ilgilenirken, hukuk

* Yrd. Doç. Dr. MEF Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı, berk.kapanci@mef.edu.tr.

mahkemeleri -görev alanlarına giren diğer uyuşmazlıkların yanında-tazminat sorumluluğuna yol açan haksız fiillerle meşgul olmaktadır. Böyle olunca da kural olarak hukuk hâkiminin ceza hâkiminin kararları karşısında bağımsız olduğu ve serbestçe hareket ederek kendi kararını verebileceği kabul edilmektedir. Bununla beraber bu prensibin bazı istisnaları da bulunmaktadır.

İşbu çalışmamız, özel olarak TBK m. 74'te yer alan ceza hukuku ile medeni hukuk arasındaki ilişki kapsamında ceza mahkemesi kararlarının hukuk mahkemesi kararlarına etkisini ele almayı hedeflemektedir. Bu bağlamda çalışmamızda öncelikle genel olarak suç ve haksız fiil kavramları karşılaştırılacak (I), sonrasında ise ceza mahkemesi kararlarının kesin hüküm etkisi (II) ve kesin delil etkisine (III) değinilecek, son olarak da bazı özel haller bakımından hukuk hâkiminin bağımsızlığı prensibi (IV) inceleme konusu yapılacaktır.

I. Suç ve Haksız Fiil Kavramlarının Karşılaştırılması

1. Genel Olarak

Hukuk düzeni, bazı fiilleri tasvip etmez. Bu fiiller hukuka aykırı fiiller olarak adlandırılırlar¹. Hukuka aykırı fiillerin gerek özel hukuk gerekse ceza hukuku bakımından birtakım sonuçları vardır².

Ceza hukuku bakımından tasvip edilmeyen fiiller suç olarak adlandırılmakta ve ceza yaptırımına tabi tutulmaktadır. Suç genel teorisi, suçun hukuki bir kavram olarak diğer hukuka aykırı fiillerden nasıl ayrıldığı, suçun unsurlarını ve suçun cezalandırılabilmesi için gerekli

¹**Kılıçoğlu**, Ahmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Türk Borçlar Kanunu'na Göre) Genişletilmiş 18. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2014, s. 282, 465.

²**Kocayusufpaşaoğlu**, Necip, “*L'effet de la chose jugée au pénal sur le sort de l'action civile en réparation en droit turc*”, Türkisch-schweizerische Juristenwoche 1980 in Zürich und Bern, Die Verantwortlichkeit im Recht, Band 2, Schulthess Polygraphischer Verlag, Zürich, 1981, s. 562; **Von Tuhr**, Andreas (çev. Edege, Cevat), Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, Cilt 1-2, Yargıtay Yayınları, N. 15, 1983, s. 385; **Tekinay**, Selahattin Sulhi/ **Akman**, Sermet/ **Burcuoğlu**, Haluk/ **Altop**, Atilla, Tekinay Borçlar Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993, s. 711; **Engel**, Pierre, *Traité des obligations en droit suisse*, Staempfli Editions SA, Berne, 1997, s. 572; **Bağatur**, Ege, “*Medeni Hukuk ile Ceza Hukuku Arasındaki İlişki, BK'nun 53. Maddesinin İncelenmesi*”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 1965, Sayı 5, s. 578-583, s. 578; **Doğanay**, İsmail, “*Hukuk Hâkimi, Ceza Mahkemesinin Hangi Nevi Kararı İle Bağlıdır?*”, Yargıtay Dergisi, Sayı 2, s.21-31, s. 22.

şartları tespit eder³. Buna göre suçun dört unsuru bulunmaktadır. Bunlar, kanunilik unsuru, maddî unsur, hukuka aykırılık unsuru ve manevî unsurdur.

Özel hukuk bakımından ise haksız fiil unsurlarını taşıyan hukuka aykırı fiiller tazminat yaptırımına tabi tutulmaktadır⁴. Özel bir sorumluluk hükmü ile⁵ düzenlenmemiş bütün hallerde, bir kimse için haksız fiil sorumluluğunun söz konusu olması, TBK m. 49/I'deki şartların gerçekleşmesine bağlıdır⁶, ⁷. TBK m. 49/I bir kimsenin haksız fiilden sorumlu tutulabilmesi için dört unsur öngörmüştür. Bunlar, hukuka aykırı fiil, kusur, zarar ve uygun illiyet bağı unsurlarıdır.

Unsuruları bakımından olduğu gibi, suç ve haksız fiilin yaptırımları arasında da fark bulunmaktadır. Haksız fiil işleyen kişi tazminat yaptırımına tabi tutulmaktadır. Tazminat zarara uğrayan kişinin zararının

³**Yenerer Çakmut**, Özlem, “§21 Türk Borçlar Kanunu m. 72 ve m. 74 Bakımından Ceza Hukukunda Ceza Sorumluluğunun Esası ve Dava Zamaşımı Kavramlarına Kısa Bir Bakış”, İstanbul Barosu, Borçlar Kanunu Genel Hükümler Konferansları Cilt II, Prof. Dr. İsmet Sungurbey'e Armağan, Borç İlişkinlerinin Üçüncü Kişilere Etkisi, Borçların ve Borç İlişkilerinin Sona Ermesi – Zamaşımı, 28-29 Nisan 2012, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2014, s. 28-37, s. 32; **Artuk**, Mehmet Emin/ **Gökçen**, Ahmet/ **Yenidünya**, Ahmet Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitabevi, Ankara, 2009, s. 221; **Özbek**, Veli Özer/ **Kanbur**, Nihat/ **Bacaksız**, Pınar/ **Doğan**, Koray/ **Tepe**, İlker, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, Ankara, 2010, s. 183; **Demirbaş**, s. 189; **Centel**, Nur/ **Zafer**, Hamide/ **Çakmut**, Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 8. Bası, Beta Yayınları, 2014, s. 197; **Koca**, Mahmut/ **Üzülmez**, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 74; **Arslan**, Tazminat Taleplerine Etki I, s. 162.

⁴**Tandoğan**, Haluk, Türk Mesuliyet Hukuku, Ajans Türk Matbaası, Ankara, 1961, s. 347; **Schyboz**, Georges, “*Deux Rapports de l'action en dommages-intérêts ou en réparation du tort moral avec l'action pénale: les art 53 et 60 al. 2 CO*”, Türkisch-schweizerische Juristenwoche 1980 in Zürich und Bern, Die Verantwortlichkeit im Recht, Band 2, Schulthess Polygraphischer Verlag, Zürich, 1981, s. 622.

⁵Özel hallerde örnek olarak kusursuz sorumluluk halleri gösterilebilir (Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop**, s. 497 vd.; **Oğuzman**, Kemal/ **Öz**, Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. II, Gözden Geçirilip Güncelleştirilmiş 11. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014, s. 135 vd.; **Eren**, Fikret, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Yetkin Yayınları, İstanbul, 2015, s. 614 vd.).

⁶Ayrıca TBK m. 49/II'de ahlaka aykırı fiillerden dolayı sorumluluk düzenlenmiştir. Ancak haksız fiilin bu türü inceleme konumuzun kapsamı dışında kaldığından ele alınmayacaktır.

⁷**Arslan**, Tazminat Taleplerine Etki I, s. 160.

karşılanması amaçlamaktadır. Suçun yaptırımı ise cezadır. Ceza verilmesinin amacı toplumsal veya bireysel olarak suç işlenmesinin engellenmesidir⁸. Tazminat yaptırımı sadece malvarlığına yönelik iken, ceza yaptırımı malvarlığına veya özgürlüğe yönelik olabilir. Tazminatın şeklinin ve miktarının belirlenmesi TBK m. 51-52’de düzenleme altına alınmaktadır. Tazminat yaptırımı nakden veya aynen olabilir. Nakden tazminat para ile zararın giderilmesi, aynen tazminat ise para dışında bir yoldan zararın giderilmesidir. Aynen tazminata örnek olarak zarar verilen eşyanın tamir edilmesi örnek gösterilebilir. Cezalar bakımından ise kanunilik (yasallık) ilkesinin bir sonucu olarak her suçun cezası kanunda tespit edilmektedir. Ceza yaptırımı, hürriyeti bağlayıcı şekilde veya bir miktar paranın ödenmesi şeklinde söz konusu olabilir⁹. Para cezası, nakden tazminattan farklı olarak mağdur olan kimseye değil devlete ödenmektedir¹⁰. Yine para cezasına ancak kanunda açık hüküm varsa hükmedilebilir¹¹. Bunun yanında ceza hukukunda yaptırımın verilmesi bakımından re’sen takip esası kabul edilmiştir. Ceza, re’sen verilecektir. Oysa ki özel hukukta haksız fiiller bakımından re’sen tazminata hükmedilmesi söz konusu değildir¹².

Öte yandan her bir durumda suç ve haksız fiil kavramları üst üste gelmeyebilir. Bu bakımdan yapılacak değerlendirmede karşımıza üç farklı olasılık çıkacaktır¹³:

- *Sadece haksız fiil teşkil eden fiiller*¹⁴: Bu fiiller özel hukuk bakımından yaptırımı tabi tutulmakla beraber ceza hukuku bakımından herhangi bir yaptırımı tabi tutulmamaktadır. Örnek olarak kasta dayanmayan haksız rekabet, haklı

⁸**Yenerer Çakmut**, s. 32; **Demirbaş**, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Güncellenmiş 10. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2014,s. 556; **Erçin**, s. 19; **Tandoğan**, s. 348; **Arslan**, Tazminat Taleplerine Etki I, s. 163.

⁹**Demirbaş**, s. 558.

¹⁰**Erçin**, s. 20.

¹¹**Erçin**, s. 19.

¹²**Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 470; **Arslan**, Tazminat Taleplerine Etki I, s. 174.

¹³**Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 465; **Erçin**, Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Mahkemesine Etkisi [B.K. 53. Madde], DER Yayınları, İstanbul, 2000, s. 20.

¹⁴**Kılıçoğlu**, “*Haksız Fiillerden Sorumlulukta Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi*”, AÜHFD, Yıl 1973, Cilt XXIX, Sayı 3-4, s. 186-225, s. 185; **Tandoğan**, s. 348; **Yazar**, s. 247; **Arslan**, İsmail, “*Ceza Hukuku Kurallarının Haksız Fiilden Doğan Tazminat Taleplerine Etkisi(I)*”, Yargıtay Dergisi, Yıl 1980, Cilt 6, Ocak-Nisan 1980, Sayı 1-2, s. 157-178, s. 164.

sebebe dayanılmaksızın nişanın bozulması, irade sakatlığı sebebi olarak hile¹⁵halleri gösterilebilir¹⁶.

- *Sadece suç teşkil eden fiiller*¹⁷: Kanunkoyucu her zaman bir fiilin suç teşkil etmesini tazminat yaptırımını gerektirip gerektirmediğine göre saptamamaktadır. Bazı fiiller suç teşkil ettikleri halde haksız fiil oluşturmamaktadır. Bunun sebebi bu fiiller bakımından zarar unsurunun bulunmamasıdır¹⁸. Zarar yoksa haksız fiilden ve dolayısıyla tazminat yaptırımından da söz edilemez. Halbuki zarar, suçun bir unsuru değildir. Örnek olarak kırmızı ışıkta karşıdan karşıya geçilmesi, süratli araba kullanılması, adam öldürmeye teşebbüs edildiği halde bir zararın oluşmadığı haller gösterilebilir¹⁹.

*Hem suç hem de haksız fiil teşkil eden fiiller*²⁰: Bu fiiller yaptığımız olasılık gruplamasında çoğunluğu teşkil eder. Zira özel hukuk kapsamında haksız fiil oluşturan bir fiil çoğunlukla bir suç da teşkil etmektedir. Örnek olarak adam yaralama, hırsızlık, yağma halleri gösterilebilir²¹. Aşağıda yapacağımız değerlendirmeler²² bakımından bu grup önem taşımaktadır.

2. Bağımsızlık Prensibi

Özel hukuk ve ceza hukuku arasında aşağıda yeri geldikçe belirtilecek olan farklılıklar, ceza muhakemesi kararları ile hukuk muhakemesinde verilen kararlar arasında bir “bağımsızlık prensibi” konulmasını gerektirmiştir²³. TBK m. 74, hukuk hâkiminin kararını

¹⁵Verilen örnekte dolandırıcılık suçunun unsurlarının oluşmadığı bir ihtimal değerlendirilmektedir.

¹⁶Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 465; Erçin, s. 22.

¹⁷Kılıçoğlu, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 185; Tandoğan, s. 348.

¹⁸Erçin, s. 21; Arslan, Tazminat Taleplerine Etki I, s. 164.

¹⁹Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 466; Erçin, s. 21.

²⁰Kılıçoğlu, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 185; Tandoğan, s. 348; Arslan, Tazminat Taleplerine Etki I, s. 165.

²¹Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 466.

²²Bkz. II, III, IV.

²³Erçin, s. 46/49; Kılıçoğlu, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 187; Tandoğan, s. 349; Rossel, Virgile, Manuel Du Droit Fédéral Des Obligations, Tome Premier, Librairie Payot & Cie, Lausanne-Geneve, 1920, s. 105; Scyboz, s. 621; Fick, F. (adaptation

verirken bağımsız olmasını öngörmektedir. Dolayısıyla bu madde, ceza mahkemesi kararının mevcut olmasına rağmen hukuk hâkimine serbestçe hareket etme olanağı vermesi açısından kesin hüküm itirazının bir istisnasını teşkil etmektedir²⁴. Buna göre: “*Hâkim, zarar verenin kusurunun olup olmadığı, ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığı hakkında karar verirken, ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleriyle bağlı olmadığı gibi, ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararıyla da bağlı değildir. / Aynı şekilde, ceza hâkiminin kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine ilişkin kararı da, hukuk hâkimini bağlamaz.*”²⁵

Dolayısıyla bu madde ile gerek ceza hukuku kuralları gerekse de ceza mahkemesi kararları (bkz. CMK m. 223) karşısında hukuk hâkimine geniş bir serbesti ve takdir yetkisi tanınmaktadır²⁶. Ne var ki maddede öngörülen bağımsızlık prensibi nispî bir özellik taşımaktadır. Bunun anlamı, aşağıda da detayları ile incelenecek olduğu üzere, bağımsızlığın herhalde mutlak katı bir uygulamanın olmadığıdır; bir başka ifadeyle

française par Porret, Max=E.), Commentaire Du Code Fédéral des Obligations, 1er Volume, Délachaux & Niestlé S.A., Neuchatel, 1915, CO Art. 53, N. 5; **Werro, Franz**, Art. 41-61 CO, Commentaire Romand, Code des Obligations art. 1-529, Loi sur le credit a la consommation, Loi sur les voyages a forfait (Thévenoz, Luc/ Werro, Franz (eds.)), Helbing-Lichtenhahn, 2003, Art. 53, N. 1; **Deschenaux, Henri/ Tercier, Pierre**, La Responsabilité Civile, Editions Staempfli & Cie SA, Berne, 1982, s. 211; **Çelik, Ahmet**, “*Tazminat Davalarında Ceza – Hukuk İlişkisi*”, s. 1-16, s. 5, www.tazminathukuku.com [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]; **Oğuzman/ Öz**, s. 81; **Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop**, s. 711; **Eren**, s. 827; **Ayan**, Mehmet, Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), 10. Baskı, Mimoza Yayınları, Konya, 2015, s. 321; **Engel**, s. 573; **Üstündağ**, Saim, Medeni Yargılama Hukuku, Nesil Matbaacılık, İstanbul, 2000, s. 725; **Arslan**, Tazminat Taleplerine Etki I, s. 177; **Müderrişoğlu**, s. 109.

²⁴ **Kılıçoğlu**, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 196.

²⁵ Ayrıca bkz. ve karş. 818 Sayılı BK m. 53: “*Hukuk hâkimi, kusur olup olmadığına veya haksız fiilin failinin temyiz kudretini haiz olup olmadığına karar verirken ceza hukukunun mesuliyete ilişkin hükümleriyle bağlı olmadığı gibi, ceza mahkemesinden verilen beraat kararı ile de bağlı değildir. Ayrıca ceza mahkemesinin mahkûmiyet kararı kusurun takdiri ve zararın miktarını tayin hususunda dahi hukuk hâkimini takyit etmez.*” Görüldüğü üzere, 6098 Sayılı TBK m. 74 ile 818 Sayılı BK m. 53 arasında değişen ifadeler dışında, maddi anlamda bir hüküm farklılığı mevcut bulunmamaktadır. Dolayısıyla aşağıdaki incelemelerimizde, 6098 Sayılı TBK m. 74’le ilgili olanların yanında, 818 Sayılı BK m. 53 ile ilgili olan eski Yargıtay uygulamasına da aynı şekilde yer verilmiştir.

²⁶ **Kılıçoğlu**, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 191.

hukuk hâkiminin ceza hukuku kural ve kararlarını belli ölçüde dikkate almak durumundadır²⁷.

II. Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Mahkemesinde Kesin Hüküm Etkisi

Ceza mahkemesi kararlarının hukuk mahkemesi kararlarına etkisi, temel olarak TBK m. 74'te düzenlenmektedir. Bu hüküm münhasıran haksız fiilden doğan tazminat davalarına ilişkindir. Verilmiş olan bir ceza mahkemesi kararı, kural olarak hukuk mahkemesi için kural olarak kesin hüküm teşkil etmez. Bunun nedeni her iki mahkemenin kararının konuları, tarafları ve amaçlarının farklı olmasıdır. Bununla beraber, an itibariyle bir tek özel halde, ceza mahkemesi kararının hukuk mahkemesinde kesin hüküm teşkil edebileceği söylenebilir. Bu hal, bir sahtecilik davasında ceza mahkemesi tarafından verilecek mahkûmiyet kararıdır²⁸.

²⁷ Kılıçoğlu, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 193.

²⁸ Mülga Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu bakımından mevcut bulunan şahsî dava kapsamında (CMUK m. 365/II) talep edilen tazminat talebi de bu hallere eklenmekteydi. Yürürlükte olan 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ceza davasında şahsî hak ve tazminat talep edilmesi imkanını kaldırmıştır. Eski uygulamanın ayrıntıları ve buna bağlanan sonuçlarla ilgili bilgi için bkz. **Kuru**, Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Cilt V, Demir&Demir Yayınları, Ankara, 2001, s. 5108vd.

Benzer bir istisna, 2012 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilene değin, 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu m. 36/1 çerçevesinde yaş düzeltme davaları ile ilgili olarak öngörülmüştü. Buna göre yaş düzeltmeye ilişkin davalar, ancak bir defa açılabilirdi. Dolayısıyla bu bağlamda ceza mahkemesinde verilen yaş düzeltmeye ilişkin karar hukuk mahkemesinde de kesin hüküm teşkil ediyor, hukuk mahkemesinde aynı konuyla ilgili olarak bir daha dava açılması söz konusu olmuyordu (Bu konuda bkz. **Oğuzman**, Kemal/ **Seliçi**, Özer/ **Oktay-Özdemir**, Saibe, Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Mevzuata Uyarlanmış 9. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2009, s. 129; **Kuru**, Cilt V, s. 5109; **Çelik**, s. 1) Söz konusu düzenleme, Anayasa'nın 17. (maddi ve manevi varlığını koruma) ve 36. (hak arama özgürlüğü) maddelerine aykırı bulunarak Anayasa Mahkemesi'nin 6.10.2012 tarih ve 28433 sayılı R.G.'de yayımlanan, 30.3.2012 T., E. 34, K. 48 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Halihazırda, yaş düzeltme davası birden fazla kere açılabilir. Dolayısıyla, ceza mahkemesinde önceden böyle bir karar verilmiş olması, hukuk mahkemesini bağlayıcı özellik göstermemektedir.

Diğer taraftan, anılan iptal kararı verilmeden önceki dönemde, aksi yönde tavır alan bir uygulama için bkz. Yarg. CGK, 18.04.2000, E. 5-74, K. 9: "O halde ceza mahkemesi Nüfus Yasasında öngörülen yöntemi izleyerek yaş düzeltilecek kişinin vücut yapısını gözlemleyip, hakkında bilimsel verilere dayalı olarak bilirkişi raporu aldıktan ve geçerli diğer delilleri topladıktan sonra gerçek yaşını saptayarak bir sonuca varacaktır. Ancak, olayımızda olduğu gibi bir kişinin yaşının düzeltilmesi konusunda hukuk mahkemesinden verilerek kesinleşmiş bir hüküm bulunduğu takdirde Nüfus Yasasının 46/3. Maddesi

Ceza mahkemesi, bir senedin sahteliği (Bkz. TCK m. 204, 207) ile ilgili olarak suç unsurlarını tespit edip, işleyenleri ceza yaptırımına mahkûm ederse bu karar hukuk mahkemesi bakımından da kesin hüküm teşkil edecektir. Söz konusu senet için hukuk mahkemesinde yeniden sahtelik davası açılmaz. Aksi takdirde, ceza mahkemesi önünde suç unsurları taşıdığı sabit olan bir fiilden dolayı cezalandırılan kişinin, hukuk mahkemesi önünde aynı fiili işleyen kişi olarak kabul edilmemesi ciddi bir çelişki meydana getirecektir²⁹.

Buna karşılık, ceza mahkemesi önündeki fiilin ceza hukuku bakımından suç teşkil edip cezalandırılabilmesi için gerekli şart ve unsurlar tam olarak oluşmadığı sonucuna varılır ve buna bağlı olarak beraat kararı verilirse, bu karar kural olarak hukuk mahkemesi bakımından kesin hüküm teşkil etmez; hukuk mahkemesi kararına bağlı olmaz (Bkz. HMK m. 214/II). Bir diğer deyişle senet hakkında hukuk mahkemesi önünde ayrıca bir dava açılması ve sahtelik konusunda yeni bir tespitte bulunulması mümkündür³⁰,³¹. Burada kabul edilen prensip, TBK

** (=Nüfus Hizmetleri Kanunu m. 36/I)* hükmü karşısında ne yapılacaktır? Çünkü yaş düzeltilmesi yolundaki kesinleşmiş hukuk mahkemesi kararına karşı yasa yararına bozma yoluna başvurulsa dahi bu hükmün hukuki sonuçları ortadan kalkmayacaktır. İşte bu durumda yukarıda da açıklandığı üzere gerek yerleşmiş yargısal kararlarda, gerekse öğretilde, hukuk mahkemelerinden verilmiş kesinleşen mahkeme kararlarının ceza yargıcını bağlamayacağı esas kabul edilmiştir.*"(www.kazanci.com)[Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

²⁹ Pekcanitez, Hakan/ Atalay, Oğuz/ Özkes, Muhammet, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015, s. 504; Kuru, Baki, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Legal Kitabevi, İstanbul, 2015, s. 592.

³⁰ Bu konuda ayrıca bkz. Kuru, Cilt V, s. 5109; Yılmaz, Ejder, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Değiştirilmiş 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, s. 1138; Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, s. 504; Çelik, s. 1; Kuru, Usul Hukuku Dersleri, s. 593; Arslan, İsmail, "Ceza Hukuku Kurallarının Haksız Fiilden Doğan Tazminat Taleplerine Etkisi(III)", Yargıtay Dergisi, Yıl 1980, Cilt 6, Ekim 1980, Sayı 4, s. 507-528, s. 513; Doğanay, s. 27.

³¹ Buna karşılık öncelikle hukuk mahkemesi önünde bir karar veriliyor olsaydı, daha farklı bir değerlendirme yapılmak gerekirdi: Böyle bir durumda hukuk mahkemesi senedin sahte olmadığına ilişkin bir karar vermiş ve akabinde bu karar kesinleşmişse, artık ceza mahkemesi önünde yeniden bir dava açılarak mahkûmiyet kararı verilemez (Bkz. HMK m. 214/I). Zira bu son durumda hukuk mahkemesince daha genel bir değerlendirme yapılarak senette hiçbir suretle herhangi bir sahteliğin bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu aşamadan sonra artık ceza mahkemesi tarafından yeniden inceleme yapılarak, daha dar kapsamlı bir kavram olarak karşımıza çıkacak olan sahtecilik suçunun oluştuğu

m. 74'tekiyle benzerlik gösterir. Dolayısıyla, ceza mahkemesi önünde senette sahtecilik suçü bakımından beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı hususunda karar verilmiş olsa bile, hukuk mahkemesi önünde senedin sahteliği konusunda tekrar bir iddia ileri sürülerek, aslında alacaklı olunduğu veya borçlu bulunmadığı rahatlıkla ortaya koyulabilir. Bu durum, ceza mahkemesinde yapılan yargılamada, hukuk mahkemesine göre daha farklı hususların gözetilmesinden ileri gelmektedir³². Öyle ki somut durumdaki koşullar, dar ve teknik anlamda senette sahtecilik suçunun unsurlarını tam olarak sağlayamıyor olabilir³³. Ayrıca, kişinin ceza mahkemesinde yargılanması sonucunda verilen böyle bir karar, ceza hukukunun öngördüğu özel bir sebebe de dayanabilir³⁴. Böyle olunca, hukuk mahkemesinde senedin sahteliği ile ilgili olarak yeniden ve bu kez özel hukuk kuralları çerçevesinde bir yargılama yapılabilmesi yadırganmamalıdır.

III. Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Mahkemesine Kesin Delil Etkisi

1. Genel Olarak

a. Ceza Mahkemesi Kararlarının Kesin Hüküm Teşkil Ettiği Hallerde Kesin Delil Teşkil Etmesi

Hemen yukarıda belirttiğimiz, ceza mahkemesi kararının kesin hüküm etkisinin bulunduğu istisnai halde (senette sahtecilikle ilgili olarak) aynı kararın kesin delil etkisi de bulunmaktadır. Bu hallerde dava tarafları, konusu ve sebepleri aynıdır. Dolayısıyla ceza mahkemesinin bir senedin sahteliğine ilişkin kararı, hukuk mahkemesi önünde kesin hüküm teşkil ettiği gibi, kesin delil de teşkil etmektedir³⁵.

Ceza mahkemesi kararları hukuk mahkemesinde kesin delil teşkil etmekle birlikte, ceza mahkemesinin kararı aleyhine olan taraf, ceza mahkemesi kararının aksini ceza mahkemesi kararından sonra meydana gelen bir kesin delil ile –örnek olarak senet, ikrar- ispat edebilecektir³⁶.

sonucuna varılması ciddi ve kabul edilemez bir çelişki meydana getirecektir (Bkz. **Pekcamtez/ Atalay/ Özekes**, s. 503; **Yılmaz**, s. 1138).

³²**Yılmaz**, s. 1138.

³³**Umar**, Bilge, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 713.

³⁴**Umar**, Şerh, s. 713.

³⁵**Kuru**, Usul Hukuku Dersleri, s. 593.

³⁶**Kuru**, Cilt V, s. 5153.

b. Ceza Mahkemesi Kararlarının Yalnızca Kesin Delil Teşkil Etmesi

i. Ceza Mahkemesinde Verilen Mahkûmiyet Kararının Etkisi

a. Fiil Unsuru Bakımından

Özel hukuk bakımından fiil, yapma veya yapmama şeklinde karşımıza çıkabilir. Diğer bir deyişle, fiil bir harekette bulunma şeklinde olabileceği gibi, yapılması gerekli bir harekette bulunmama şeklinde de olabilir. Ne var ki hareketsiz kalmanın hukuka aykırı bir fiil sayılabilmesi için, söz konusu davranışta bulunulmasının zorunlu olması gereklidir³⁷. Özel hukuktaki bu fiil unsuru, ceza hukukundaki maddi unsurla benzerlik göstermektedir. Bu unsurla kişinin bilinçli davranmak suretiyle bir fiil işlemesi ve bu şekilde hukuk düzenini ihlal etmesi veya ihlal tehlikesini yaratması ifade edilmektedir. Buna göre fiil olmadan suç olmayacaktır. Özel hukuk bakımından olduğu gibi, fiil icraî şekilde (yapma) olabileceği gibi, ihmali şekilde³⁸ (yapmama) de gerçekleşebilecektir³⁹.

Ceza mahkemesinin mahkûmiyet kararının, fiil kısmına ilişkin bölümü hukuk mahkemesinde kesin delil etkisindedir⁴⁰. Bunun gibi bir

³⁷ Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 484; Oğuzman/ Öz, s. 13; Eren, s. 519; Ayan, s. 231.

³⁸ Ceza hukukunda bunlardan başka, bir de *ihmal suretiyle icrai suçlardan* (ya da nitelikli ihmali suçlardan) söz edilmektedir. Bundan söz konusu suçların, aslında olumlu bir hareketle işlenebilir suçlar olmakla birlikte, olumsuz bir hareketle de işlenmelerinin mümkün olacağı anlaşılmaktadır. (Bu konuda bkz. Demirbaş, s. 225)

³⁹ Artuk/ Gökçen/ Yenidünya, s. 236; Özbek/ Kanbur/ Bacaksız/ Doğan/ Tepe, s. 201; Demirbaş, s. 223 vd.; Centel/ Zafer/ Çakmut, s. 239 vd.; Koca/ Üzülmöz, s. 80; Bağatur, s. 579.

Ceza hukuku literatüründe yapma veya yapmama şeklinde ortaya çıkabilecek davranışları ifade etmede "*icrai/ihmalî*" davranış ayrımına itibar edilmektedir. Özel hukuk bakımından, kusur ifadesinin içinde yer verdiğimiz ihmali (gerekli özenin gösterilmemesi) unsuru ile karışabileceği için bu kullanıma başvurulmamaktadır. Aslında her iki ifade kullanımı da aynı hususlara işaret etmektedir.

⁴⁰ Konuyla bağlantılı olarak şu husus da eklenmelidir. Hatırlanacak olursa haksız fiillerde zamanaşımına ilişkin TBK m. 72 f.1 ceza hukukuyla bağlantılı şöyle bir hüküm içermektedir: "*Tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrayar. Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır.*" Bu bağlamda, normal şartlarda ceza mahkemesince fiilin suç teşkil ettiğine ilişkin henüz bir belirleme yapılmadıysa bu hususun tespitinin hukuk hakimisi tarafından yapılacağı yaygın olarak kabul edilmektedir. Buna karşılık, eğer ceza mahkemesi işlenen

olayın varlığını tespit eden ceza mahkemesi kararları da kesin delil özelliği göstermektedir⁴¹. Bunun sebebi şu şekilde izah edilebilecektir: Ceza mahkemesinin kesin olarak işlendiğini tespit etmiş olduğu fiilin daha sonra işlenmediğine karar verilebilmesi ihtimali, kararlar arasında ciddi bir çelişki yaratacaktır⁴². Bu durumda da hukuk güvenliğine zarar verecektir⁴³.

Yargıtay'ın bu konudaki yerleşik uygulamasının da bu yönde olduğu görülmektedir:

“Borçlar Kanunu'nun 53. maddesi uyarınca ceza mahkemesince verilebilecek mahkûmiyet kararları maddi olay yönünden Hukuk Hakimini bağlayıcı niteliktedir.”⁴⁴

“Ceza ve hukuk mahkemeleri kararları arasındaki ilişkiyi düzenleyen BK.nun 53. maddesi hükmü hukuk hâkimini, ceza mahkemesinin kesinleşen kararı karşısında maddî hukuk bakımından kural olarak bağımsız kılmaktadır. Hemen belirtmek gerekir ki, hukuk hâkiminin bu bağımsızlığı sınırsız değildir. Her mahkûmiyet kararı o eylemin hukuka aykırılığını tespit etmesi bakımından hukuk hâkimini bağlayıcı niteliktedir. Ceza hâkiminin saptadığı maddî olaylar ve özellikle fiilin hukuka aykırılığı ve davalılar tarafından işlenmiş olup olmadığı hukuk hâkimini bağlar. Bir başka ifade ile Borçlar Kanunu'nun 53. maddesi hükmü

söz konusu fiilin suç teşkil ettiğine ilişkin bir hüküm vermişse, durum değişecektir: Hukuk mahkemesi hakimi, artık TBK m. 74 uyarınca bu mahkûmiyet kararının fiil kısmına ilişkin kısmı ile bağlı olacağından, hukuk davasında ilgili ceza davası zamanaşımı süresini dikkate almak durumunda olacaktır (Bu konuda bkz. **Oğuzman/ Öz**, s. 76; **Eren**, s. 835).

⁴¹**Kuru**, Usul Hukuku Dersleri,s. 593; **Erçin**, s. 50; **Uygun**, Turgut, Açıklamalı-İçtihatlı Borçlar Kanunu, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, 3. Cilt madde 51-108, Seçkin Yayınları, Ankara, 2003, s. 2593; **Tunçomağ**, Kenan, Türk Borçlar Hukuku, I. Cilt, Genel Hükümler, Sermet Matbaası, İstanbul, 1976, s. 518; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 565; **Von Tuhr** (çev. Edege), s. 386; **Werro**, CR-CO, Art. 53, N. 4; **Oser**, Hugo/ **Schönenberger**, Wilhelm (Çev. Seçkin, Recai), Zürih Şerhi, İkinci Kısım, Art. 41-109 OR, Yeni Cezaevi Basımevi, Ankara, 1950, Art. 53, N. 8; **Çelik**, s. 6; **Oğuzman/ Öz**, s. 82; **Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop**, s. 715; **Üstündağ**, s. 729; **Bağatur**, s. 581; **Arslan**, Tazminat Taleplerine Etki III, s. 520; **Müderrişoğlu**, s. 113; **Ayan**, s. 322; **Yenerer Çakmut**, s. 35.

⁴²**Scyboz**, s. 620.

⁴³**Kuru**, Cilt V, s. 5112.

⁴⁴Yarg. 15. HD., 25.12.2008, E. 5310/ K. 7641 (www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

uyarınca hukuk hâkimi ceza davasında alınmış kusur raporu ile bağlı olmamakla birlikte, kesinleşmiş ceza ilamıyla saptanmış maddî olgularla bağlıdır^{45, 46}.

Diğer taraftan ceza mahkemesi, yaptığı yargılama dahilinde, bir mahkûmiyet kararı verebilir, ancak CMK m. 231/VI'daki şartların gerçekleşmesi dahilinde bu hükmün açıklanmasını geriye bırakabilir. Hükmün açıklanması bu şekilde geriye bırakıldığında, verilen mahkûmiyet hükmü, sanık hakkında derhal geçerli olacak herhangi bir hukukî sonuç doğurmaz. Bir diğer ifadeyle, ilgili durumda, fiilin işlendiği sabit görülmekte ve fakat sanık “şartlı” olarak hükmün sonuçlarından kurtulabilmektedir. Bu “şart”, karar verildikten sonra beş yıl süreyle kasten bir suç işlenmemesidir. Aksi takdirde, mahkûmiyet kararı, kişinin “şarta” uygun davranmayarak işlediği diğer suçun hüküm ve sonuçları da saklı kalmak kaydıyla, devreye girecektir. Pekiyi, böyle bir hükmün açıklanmasının geriye bırakılması kararının verildiği olasılıkta, hukuk hakimi nasıl hareket etmelidir? Öğretide anılan türde bir kararın verildiği olasılıkta, maddi olaylar bir kez sabit görüldüğü ve bu suretle her ne kadar açıklanması ertelense bile bir mahkûmiyet kararı verildiği için, hukuk hakiminin de verilen kararla bağlı olması ve bu yönde kendi kararını vermesi gerektiğine işaret edilmektedir. Aksi takdirde, meydana gelecek çelişki nedeniyle yargıya olan güven zedelenmiş olur ki bu da kabul edilebilecek bir sonuç olamaz⁴⁷.

Bu konudaki Yargıtay uygulaması ise, anılan öğretiyi yaklaşımını tam olarak benimsememekte⁴⁸, tersine hükmün açıklanmasının geriye bırakıldığı hallerde, ortada sanki bir beraat kararı varmışçasına bir mantık izlemektedir:

“Mahkemece, davalının söz konusu eylemi nedeniyle Kadırlı 1. Sulh Ceza Mahkemesi'nin 2012/23 esas sayılı dosyası üzerinden yapılan yargılama neticesinde sanığın hakaret eylemi nedeniyle ceza almış olduğu, sanığın kullandığı ifadelerin kendisine

⁴⁵Yarg. 11. HD., 28.09.2006, E. 8503/ K. 9459 (www.kazanci.com).[*Son Erişim Tarihi: 20.01.2016*]

⁴⁶Yine bu yönde başka örnekler için bkz. Yarg. 15. HD., 24.11.2008, E. 4771/ K. 7000; 13. HD., 07.10.2008, E. 14777/ K. 11825; 17. HD., 30.10.2007, E. 1892/ K. 3318 (www.kazanci.com). [*Son Erişim Tarihi: 20.01.2016*]

⁴⁷Bu konuda bkz. **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 479-480.

⁴⁸Ayrıca bkz. bu yönde **Kuru**, Usul Hukuku Dersleri, s. 598.

gönderilen ihtar üzerine göndermiş olduğu mektupta yer aldığı, mektubun davacıya hitaben yazılmış olması ve söz konusu mektuptan yalnız davacının haberdar olduğu gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 74. maddesi (818 sayılı Borçlar Kanunu m.53) "Hâkim, zarar verenin kusurunun olup olmadığı, ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığı hakkında karar verirken, ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleriyle bağlı olmadığı gibi, ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararıyla da bağlı değildir" biçiminde düzenlenmiştir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231/5. maddesinde ise "...Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder" şeklinde düzenleme bulunmaktadır. Dosya içeriğinden, dava konusu eylem ile ilgili Kadırlı 1. Sulh Ceza Mahkemesi'nin 2012/23 esas, 2012/269 karar sayılı ilamı ile davalının hakaret suçundan cezalandırılıp hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği anlaşılmaktadır. **Anılan yasal düzenlemeler göz önüne alındığında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı hukuk hâkimi için bağlayıcı nitelikte değildir.**"⁴⁹

"Davalı, olaydan sonra aracının plakasının ilk bölümünü alan ve hakkında şikayetçi olan davacı tarafından teşhis edilmiştir. Davacının, olayın en başından beri değişmeyen istikrarlı anlatımları ve taraflar arasında önceye dayalı bir husumet de bulunmamasını değerlendiren ceza mahkemesince sanığın savunması kendisini cezadan kurtarmaya yönelik olarak değerlendirilmiş ve itibar edilmeyerek hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. **Her ne kadar ceza mahkemesinden verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair karar hukuk hakimi için bağlayıcı değil** ise de tarafların iddia ve savunmaları ile birlikte ceza dosyası bir bütün olarak değerlendirildiğinde davalının davacıya yönelik haksız bir eylemde bulunduğu sonucuna varılmaktadır."⁵⁰

⁴⁹Yarg. 4. HD., 05.10.2015, E. 13443/ K. 10738 (www.kazanci.com).[Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

⁵⁰Yarg. 4. HD., 04.06.2015, E. 5221/ K. 7322 (www.kazanci.com).[Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

“1-) Mahkemece, davaya konu olaya dair olarak davalı (...)’in sanık olarak yargılandığı Konya 1. Çocuk Mahkemesi’nin 2009/897 E. ve 2011/403 K. sayılı dosyasından alınan 4.6.2010 tarihli Adli Tıp Kurumu’nun kusur raporu benimsenerek yazılı şekilde hüküm kurulmuş ise de; ilgili dava dosyasında verilen mahkumiyet hükmü yönünden **C.M.K.nun 231/5. maddesi gereğince, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği anlaşılmaktadır. Buna göre, anılan ceza mahkemesi kararı itiraz yolu açık olup, temyizi kabil bir karar olmadığından, eldeki dava yönünden maddi olguyu tespit eden bir karar niteliğinde değerlendirilemeyeceği, kesin hüküm teşkil etmeyeceği ve 818 Sayılı B.K.nun 53. maddesi (6098 Sayılı T.B.K.nun 74. maddesi) gereğince hukuk hakimini bağlamayacağı açıktır.**”⁵¹

b. Hukuka Aykırılık Unsuru Bakımından

Hukuka aykırılık, hukuk düzeninin yasakladığı bir davranışta bulunmaktır. Fiilin hukuka aykırılığı ya bir genel davranış kuralının ihlal edilmesi ya da özel düzenleme içeren bir hukuk kuralının ihlal edilmesi⁵² halinde ortaya çıkar. Objektif bir değerlendirmeyi gerektirir. Diğer taraftan hukuka aykırılıktan söz edebilmek için, hukuka aykırılığı ortadan kaldıran bir hukuka uygunluk sebebi olmamalıdır⁵³. Özel hukuktaki hukuka aykırılık unsuru ceza hukukundaki kanuni unsur ve hukuka aykırılık unsurlarıyla benzerlik göstermektedir. Buna göre kanunî unsur, bir fiilin suç olarak değerlendirilebilmesi için kanundaki tarife uygun olması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle kanundaki tariflere uymayan bir fiil suç olarak cezalandırılmaz^{54, 55}. Bu dar anlamda bir hukuka

⁵¹Yarg. 17. HD., 16.02.2015, E. 16604/ K. 2798 (www.kazanci.com).[Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

⁵²Böyle bir durumda tazminat yaptırımının söz konusu olup olmayacağının saptanmasında, normun koruma amacı önem arz etmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Oğuzman/Öz**, s. 17.

⁵³**Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop**, s. 485; **Oğuzman/ Öz**, s. 21; **Eren**, s. 601; **Ayan**, s. 233.

⁵⁴**Artuk/ Gökçen/ Yenidünya**, s. 229; **Özbek/ Kanbur/ Bacaksız/ Doğan/ Tepe**, s. 197; **Demirbaş**, s. 211; **Centel/ Zafer/ Çakmut**, s. 219; **Koca/ Üzülmöz**, s. 96; **Bağatur**, s. 579.

⁵⁵Belirtilmelidir ki ceza hukukunda suç ve cezaların kanuniliği (yasallığı) prensibi özel hukuk alanında haksız fiiller için söz konusu olmayacaktır. Haksız fiiller için ise böyle tüketici bir sayım söz konusu değildir. Sadece sorumluluğun doğumuna ilişkin genel koşullar TBK m. 49/I’de belirtilmektedir (Bkz. **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 470; **Tandoğan**, s. 348; **Arslan**, Tazminat Taleplerine Etki I, s. 175; **Arslan**, Tazminat Taleplerine Etki II, s. 323).

aykırılıktır, zira kanunda zaten hukuka aykırı bir davranış tanımlanmaktadır. Dolayısıyla kanundaki tarife uygun şekilde işlenen bir fiil kanunî unsurla beraber kural olarak hukuka aykırılık unsurunu da sağlar. Ancak bazı suçların tariflerinde “*hukuka aykırı*” olmasına özel olarak işaret edilmektedir. Bu hallerde fiil suç tarifine uygun olsa da, hukuka aykırılık saptanmadan bir sonuç söz konusu olmayacaktır. Son olarak ihmal suretiyle gerçekleştirilen suçlarda, ihmalden hukuka aykırı bir netice doğabilmesi için, failin ortaya çıkan sonuca engel olma yükümlülüğünün bulunuyor olması gerekmektedir⁵⁶.

Fiilin işlenmesi bakımından olduğu gibi hukuka aykırılık bakımından da hukuk mahkemesinde kesin delil etkisi bulunmaktadır⁵⁷. Ancak suça ilişkin cezayı belirleyen hüküm mağduru koruma amacı güden bir hüküm değilse, bir başka ifadeyle normun koruma amacının kapsamına özel olarak zarar görenin korunması girmiyorsa, hukuka aykırılık bağındaki eksiklik nedeniyle onun tazminat talep edilebilmesi mümkün olmayacaktır⁵⁸.

Yargıtay uygulamasına bakılacak olursa, yine yukarıda belirttiklerimizi teyit eder nitelikte olduğu görülmektedir:

“(…) Dava konusu olayla ilgili olarak bu davadaki davalılar hakkında ceza davası açıldığı ve mahkûmiyet kararı verildiği anlaşılmakta ise de, verilen kararın kesinleştiği hususunda dosyada bir belge veya bilgi bulunmamaktadır. BK.nun 53. maddesi hükmü gereğince, ceza mahkemesinin belirlediği kusur oranı ve beraat kararı ile hukuk hâkimi bağlı değilse de, ceza mahkemesince verilen mahkûmiyet kararı, eylemin haksızlığını değerlendirmede hukuk hâkimini bağlar. Eldeki davada BK.nun 355 ve devamı maddelerine göre alınacak raporda davalılara kusur izafe edilmese dahi, kesinleşmiş ceza mahkemesi kararı ile davalıların eylemlerinin haksız eylem olarak kabul edilip hukuka aykırılığın

⁵⁶Artuk/ Gökçen/ Yenidünya, s. 396; Özbek/ Kanbur/ Bacaksız/ Doğan/ Tepe, s. 256; Demirbaş, s. 224; Centel/ Zafer/ Çakmut, s. 239.

⁵⁷Kuru, Cilt V, s. 5112; Tunçomağ, s. 518; Uygur, s. 2593; Kocayusufpaşaoğlu, s. 574; Von Tuhr (çev. Edege), s. 386; Werro, CR-CO, Art. 53, N. 4; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 714; Arslan, İsmail, “Ceza Hukuku Kurallarının Haksız Fiilden Doğan Tazminat Taleplerine Etkisi(IV)”, Yargıtay Dergisi, Yıl 1981, Cilt 7, Temmuz 1981, Sayı 3, s. 325-349, s. 325; Müderrisoğlu, s. 113; Ayan, s. 322.

⁵⁸Oğuzman/ Öz, s. 15; Kocayusufpaşaoğlu, s. 579.

*varlığının tesbit edilmiş olması dikkate alınarak tarafından durumlarına göre davacılar yararına uygun miktarda manevî tazminata hükmedilmesi gerekir*⁵⁹.

"(...) Davacının kızıyla, davalının evli olduğu, aralarındaki anlaşmazlıklar nedeniyle davalının boşanma davası açtığı, olay günü davalının kullandığı minibüs ile davacının traktörünün önüne geçerek davalının davacıdan boşanmalarına yardımcı olmasını istediği, olumlu cevap alamayınca davacıyı "kızını kaçırırım, seni öldürürüm" şeklinde tehdit ettiği, davalının bu eyleminden dolayı TCK'nın 191/1. maddesi gereğince mahkûm olduğu anlaşılmıştır. Böylece davalının davranışının hukuka aykırılığı yönünden BK'nın 53. maddesi kapsamında hukuk hâkimini bağlayıcı nitelikte mahkûmiyet kararı bulunduğu da anlaşılmaktadır. Davalının, tehdit eylemi ile davacının sosyal ve kişilik değerlerinin zarar gördüğü anlaşıldığından, bu nedenle davacı yararına manevî tazminat takdir edilmesi gerekir"^{60, 61}.

c. Kusur Unsuru Bakımından

Kusur, hukuka aykırılık unsurundan farklı olarak, objektif değil, sübjektif bir değerlendirmeyi gerektirir. Dolayısıyla failin kendisi önem taşımaktadır. Failin iradesi nedeniyle kınanabilir olup olmadığı saptanır. Bu unsurun bulunabilmesi için failin temyiz kudretini haiz olması gerekmektedir. Failin kınanabilir iradesi kast ve ihmal olmak üzere iki türlü karşımıza çıkabilir⁶². Kast, failin hukuka aykırı sonucu bildiği ve istediği hallerde doğrudan kast (*dolus directus*); hukuka aykırı sonucun bilinmesi ile beraber sonucun gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin önemsenmediği hallerde ise olası kast (*dolus eventualis*) söz konusu

⁵⁹Yarg. 15. HD., 11.03.2008, E. 4780/ K. 1576(www.kazanci.com).[Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

⁶⁰Yarg. 4. HD., 10.04.2008, E. 9966/ K. 5096 (www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

⁶¹Bu yönde başka örnekler için bkz. Yarg. 17. HD., 30.10.2007, E. 1892/ K. 3318; 4. HD., 25.06.2007, E. 10084/ K. 8592; 11. HD., 28.09.2006, E. 8503/ K. 9459; 4. HD., 14.12.2005, E. 231/ K. 13537 (www.kazanci.com).[Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

⁶²Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 492; Oğuzman/ Öz, s. 55; Eren, s. 574; Ayan, s. 253-254; Arslan, İsmail, "Ceza Hukuku Kurallarının Haksız Fiilden Doğan Tazminat Taleplerine Etkisi(II)", Yargıtay Dergisi, Yıl 1980, Cilt 6, Temmuz 1980, Sayı 3, s. 295-323, s. 317.

olur⁶³. İhmal ise, failin hukuka aykırısonucun meydana gelmemesi için göstermesi gereken özen ve dikkati göstermemesi halinde söz konusu olur. Böyle bir fiili işleyen herkesin göstereceği bir dikkat ve özenin gösterilmemesi durumunda ağır ihmalden (*culpa lata*); herkesin değil, ama normal seviyede dikkatli ve özenli bir kimsenin göstereceği dikkat ve özenin gösterilmemesi durumunda ise hafif ihmalden (*culpa levis*) bahsedilir⁶⁴. Ceza hukukundaki manevî unsur, özel hukuktaki kusur unsuruyla benzerlik göstermektedir. Manevî unsur, bir fiilin suç olarak kabul edilebilmesi bu fiilin iradî ya da diğer bir deyişle kusurlu olarak işlenmesi gerekmektedir. Bu unsurun bulunması isnad yeteneğine sahip olmasını gerektirir⁶⁵. Manevî unsur, kast veya taksir şeklinde karşımıza çıkabilir⁶⁶. Kast, genel olarak⁶⁷ failin neticeyi bilerek ve isteyerek fiili işlediği hallerde söz konusu olur⁶⁸ (TCK m. 21/I). Taksirde ise, failin gerekli özeni göstermemesi sonucunda netice meydana gelmektedir⁶⁹ (TCK m. 22/II).

Ceza mahkemesinde verilen mahkûmiyet kararının kusurla ilgili olan kısmı, hukuk mahkemesinin kararı bakımından kesin delil oluşturmayacaktır. Diğer bir deyişle ceza hâkiminin kararı, hukuk hâkimini kusurun takdiri bakımından bağlamayacaktır⁷⁰: “*Aynı şekilde,*

⁶³ Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 493; Oğuzman/ Öz, s. 55; Eren, s. 575; Yazar, s. 248; Ayan, s. 253-254.

⁶⁴ Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 494; Oğuzman/ Öz, s. 56; Eren, s. 576; Yazar, s. 250; Ayan, s. 254-255.

⁶⁵ Isnad yeteneği özel hukuktaki temyiz kudreti (ayırt etme gücü) kavramını tam olarak karşılamamaktadır. Isnad yeteneği, özel hukuktaki temyiz kudretinden daha dar olarak ele alınmaktadır (Bu konuda bkz. Oser/Schönenberger (çev. Seçkin), ZürKom., Art. 53, N. 5; Erçin, s. 47; Eren, s. 828).

⁶⁶ Yenerer Çakmut, s. 34; Artuk/ Gökçen/ Yenidünya, s. 313; Özbek/ Kanbur/ Bacaksız/ Doğan/ Tepe, s. 331; Centel/ Zafer/ Çakmut, s. 344; Bağatur, s. 579; Koca/ Üzülmmez, s. 137.

⁶⁷ Ceza hukukunda kast ile ilgili özel alt ayrımlar için bkz. Demirbaş, s. 371 vd.; Centel/ Zafer/ Çakmut, s. 350 vd.; Koca/ Üzülmmez, s. 159 vd.

⁶⁸ Yenerer Çakmut, s. 34; Artuk/ Gökçen/ Yenidünya, s. 315; Demirbaş, s. 360; Centel/ Zafer/ Çakmut, s. 346; Koca/ Üzülmmez, s. 159.

⁶⁹ Taksir kavramı ve çeşitleri için bkz. Artuk/ Gökçen/ Yenidünya, s. 343 vd.; Demirbaş, s. 378 vd.

⁷⁰ Oser/Schönenberger (çev. Seçkin), ZürKom., Art. 53, N. 11; Kuru, Cilt V, s. 5126; Pekcamtez/ Atalay/ Özekes, s. 503; Tandoğan, s. 350; Fick (çev. Porret), CO Art. 53, N. 3; Werro, CR-CO, Art. 53, N. 3; Deschenaux/ Tercier, s. 212; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 712; Eren, s. 828; Kuru, Usul Hukuku Dersleri, 594; Erçin, s. 55;

ceza hâkiminin kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine ilişkin kararı da, hukuk hâkimini bağlamaz.” (Bkz. TBK 74/II)

Bunun nedeni ceza hukukunun kusuru değerlendirme anlayışı ile borçlar hukukunun kusuru değerlendirme anlayışı arasında fark bulunmasıdır⁷¹. Şöyle ki bir defa suç kural olarak sadece kast ile

Bağatur, 582; **Arslan**, Tazminat Taleplerine Etki III, s. 518; **Arslan**, Tazminat Taleplerine Etki III, s. 328; **Müderrişoğlu**, s. 114; **Ayan**, s. 321; **Yenerer Çakmut**, s. 35.

Bu yönde bkz. Yarg. 17. HD., 13.04.2015, E. 18481/ K. 5739: “2-)Dava, trafik kazasından kaynaklanan destekten yoksun kalma tazminatı istemine ilişkindir. Mahkemece davaya konu olaya dair ceza davasının yargılaması sırasında alınan bilirkişi kusur raporuna bağlı kalınıp yazılı şekilde hüküm kurulmuş ise de, 818 Sayılı B.K.nun 53. maddesi (6098 Sayılı T.B.K.nun 74. maddesi) uyarınca, hukuk hakimi ceza mahkemesince belirlenen maddi olguya bağlı olup, **ceza mahkemesince belirlenen kusur oranıyla bağlı olmayacağı açıktır.**”(www.kazanci.com).[Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

Yarg. 3. HD., 16.09.2014, E. 4270/ K. 11857: “Ceza mahkemesinin, kusurun ve zarar miktarının takdiri hususundaki karar, yani, fiilin işlendiği sabit olduğu halde, kusurluluğa ya da kusursuzluğa dair saptaması, hukuk hakimini bağlamaz. **Hukuk hakimi, ceza mahkemesinin kusura dair değerlendirmesiyle ve buna etkili tespit edilen olgularla bağlı kalmaksızın, taraflarca ileri sürülen delilleri toplayıp, tümünü birlikte değerlendirerek bir sonuca varmalıdır.**”(www.kazanci.com).[Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

⁷¹**Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 471; **Arslan**, Tazminat Taleplerine Etki II, s. 323; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 579; **Kılıçoğlu**, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 194; **Umar**, Bilge, “Temyiz Mahkemesi İçtihatlarına Göre Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Mahkemesine Tesiri”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt XXXIII, Sayı 4, Nisan 1959, s. 360-389, s. 361; Karş. **Tandoğan**’a göre (s. 352), kusurun varlığı bakımından ceza hâkiminin yaptığı tespit belirleyici olmalıdır. Zira ceza hâkimi daha detaylı bir araştırma sonucunda söz konusu bulgulara ulaşmaktadır. Aynı yönde **Uygur** (s. 2593) ve **Çelik** (s. 10), ceza mahkemesinde kusurlu kabul edilerek mahkûm edilen bir kimsenin hukuk mahkemesinde tamamen kusursuz kabul edilemeyeceğini belirtmişlerdir. **Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop** (s. 712), benzer şekilde kusur bakımından bağımsızlığın kabul edilmesinin bazı hallerde tereddütle karşılanabileceğine işaret etmektedir. Kusurun varlığı hakkında arka arkaya verilen bir olumlu bir olumsuz karar adalete duyulan inancı ve saygıyı azaltabilecektir. Bu anlamda hukuk hâkimi, ciddi nedenler olmadıkça ceza mahkemesinin kusurun varlığına ilişkin kararını göz ardı etmemelidir.

Bu yönde bkz. Yarg. 11. HD., 06.03.2008, E. 11065/ K. 2670: “*Davalı C. ... Ltd. Şti. tarafından işletilen iltisak hattının güneşten geçen ana demiryolu hattına (hattı cari) doğru iniş eğimine sahip olmasının vagon kaçma riskini artırdığı, sabit emniyet hatlarının (hortduvar) yeterli olmaması ve henüz davacı elemanın gözetmenlik yapacağı makasçı kulübesinin devreye girmemesinin doğurduğu özel ağırlıktaki iltisak hattında klingen yüklemesi yapılan vagonların ana demiryolu hattına kontrol dışı kayma*

işlenebilir, taksirle işlenen suçlar ise istisnaîdir ve özel düzenlemeyi gerektirmektedir⁷². Buna karşılık haksız fiillerde kural olarak kast veya ihmâl yeterli olmakta, hatta özel düzenleme olan hallerde⁷³ hiç kusur

ve kaçma ihtimalinin asgariye indirilmesini teminen vagon tekerlerine takoz koyma gibi en basit önlemin alınmamış olması gibi somut hasarı doğuran kazanın meydana gelmesinde yatan özellikler de dikkate alınarak iki rapor arasında oluşan çelişkinin giderilmesi ve kusur konusunda ceza mahkemesince varılan sonucunda dikkate alınması ve taraflar arasındaki inşa ve işletme sözleşmesi hükümleri ışığında değerlendirme yapılarak kusur yönünün doğru tespit ve tayini gerekli görüldüğünden davacı vekilinin temyiz itirazlarının bu bakımdan kabulü gerekmiştir.” (www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

Yarg. 4. HD., 31.01.2008, E. 4466/ K. 823: “(...)Davalı sürücü olay nedeniyle ceza mahkemesinde yargılanmış ve tam kusurlu olduğu tespit edilerek cezalandırılmıştır. Borçlar Kanunu'nun 53. maddesi uyarınca; hukuk hakimi; ceza mahkemesinin belli olguyu saptayan mahkumiyet kararı ile bağlıdır. İncelenen dosyada, olaya özgü olarak ceza mahkemesinin vardığı sonuç maddi olayın açıklığa kavuşturulması ile ilgili bulunduğu hukuk hakimini bağlayacaktır. **Ceza mahkemesinde belirlenen olgu hukuk mahkemesinde delillerle değiştirilmediğine göre, davalının tam kusurlu olduğu benimsenerek sorumluluğuna karar verilmesi gerekirken, kusurun daha aza indirilerek maddi tazminattan indirim yapılması doğru görülmemiş, bu nedenle hükmün bozulması gerekmiştir.**” (www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

Yarg. 4. HD., 08.06.2006, E. 8826/ K. 6949: “BK'nun 53. maddesine göre, ceza mahkemesinin kusur oranı ile bağlı değilse de, ceza mahkemesinde belirlenen olgular hukuk hâkimini bağlar. Ceza yargılaması sırasında davalının ters yola girdiği, bu nedenle % 100 kusurlu olduğu kabul edilmiş ve hüküm onanarak kesinleşmiştir. Eldeki davada bu maddi olgu değiştirilerek yolda alt yapı çalışması bulunduğu, gidış gelişin tek şerit üzerinden yapılması nedeniyle davalının zorunlu olarak ters şeride girdiği, bu nedenle kusur oranının % 60 olduğu belirlenerek hüküm altına alınmıştır. Tanık olarak dinlenen trafik kazası tespit tutanağını düzenleyen trafik polisi bu maddi olguyu doğrulamamıştır. **Şu durumda kesinleşen maddi olguyu değiştirmek suretiyle davalının % 60 oranında kusur ile sorumlu tutulması doğru görülmemiştir. Açıklanan nedenle mahkemece davalının % 100 kusurlu olduğu kabul edilerek gerçekleşen tedavi giderisinin tamamından sorumlu tutulması, ayrıca manevî tazminatın da gerçekleşen bu olguya göre yeniden takdiri gerekir. Karar bu nedenle bozulmalıdır.**” (www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

[Burada anılan son iki kararda kusur kavramının Yargıtay tarafından maddi olaylar içinde değerlendirildiği gözlemlenmektedir. Böyle bir değerlendirmenin, kavramların birbirine karışmasına neden olabileceğinden, isabetli olmadığı kanaatinde olduğumuz çekincesi de özellikle belirtilmelidir].

⁷² Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 471; Eren, s. 828; Arslan, Tazminat Taleplerine Etki II, s. 320.

⁷³ Bkz. Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 497 vd.; Oğuzman/ Öz, s. 135 vd.; Eren, s. 614.

aranmamaktadır⁷⁴. Yine aynı şekilde özel hukukun kusur kavramının özünde yer alan temyiz kudreti kavramına olan ceza hukuku yaklaşımı farklılık arz etmektedir. Ceza hukukunda isnad yeteneği belirli yaş gruplarına göre tespit edilmiştir(TCK m. 31)⁷⁵. Özel hukukta ise temyiz kudreti nispi özellik taşımasının yanında ceza hukuku bakımından belirlenmiş yaş gruplarının etkisi altında değildir⁷⁶. Diğer taraftan ceza hukukunda hâkim, delillerin takdir edilmesi noktasında da hukuk hâkimine göre daha sıkı şekilde davranmaktadır⁷⁷. Hukuk hâkimi ise aynı durumda daha basit bir değerlendirme üzerinden kararını kurabilecektir⁷⁸. Bunun nedeni, ceza hukukunda kişilerin özgürlükleri ile ilgili olarak hüküm verilmesidir⁷⁹.

Fakat yine de hukuk hâkimi ceza hâkimininkinden farklı bir sonuca ulaşıyorsa, bunun gerekçesini açıklamakla yükümlüdür.

Yargıtay uygulamasında ise bağımsızlık prensibinin genel olarak kabul edildiği gözlemlenmektedir:

“BK'nın 53. maddesi hükmünce hâkim, kusur olup olmadığına yahut haksız fiilin failinin temyiz kudretine haiz bulunup bulunmadığına karar vermek için ceza hukukunun sorumluluğa ilişkin hükümleri ile bağlı olmadığı gibi (...)”⁸⁰.

“Davalı (...) vekilinin temyizi üzerine Dairemizce, davacı (...)’in bağımsız çalışan biri olduğu, dolayısıyla her türlü önlemi almanın onun görevi dahilinde bulunduğu; iş sahibinin ise ancak kasd veya ağır kusurdan sorumlu tutulabileceği ve kaza ile davalının ilintisinin bulunmadığı, BK'nın 53.maddesince hukuk hâkiminin ceza mahkemesinin kusur saptayan hükmü ile bağlı değilse de oluşa ilişkin hükmü ile bağlı olduğu, dolayısıyla ceza

⁷⁴Erçin, s. 18-19; Bağatur, s. 579; Arslan, Tazminat Taleplerine Etki I, s. 163.

⁷⁵Özbek/ Kanbur/ Bacaksız/ Doğan/ Tepe, s. 340; Arslan, Tazminat Taleplerine Etki II, s. 305.

⁷⁶Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 472; Kılıçoğlu, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 195; Eren, s. 828; Arslan, Tazminat Taleplerine Etki II, s. 307.

⁷⁷Müderrişoğlu, Feridun, “Ceza Mahkemesi Kesin Hükmü ile Tespit Edilen Kusur Derecesi Hukuk Hâkimini Bağlar Mı?”, Adalet Dergisi, Yıl 64, Şubat-Mart 1973, Sayı 2-3, s. 108-124, s. 110/117.

⁷⁸Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 470; Eren, s. 828; Engel, s. 574.

⁷⁹Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 475; Müderrişoğlu, s. 109.

⁸⁰Yarg. 15. HD., 24.11.2008, E. 4771/ K. 7000 (www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

mahkemesinin kararının beklenmesi; mahkûmiyet kararı verilirse hakkaniyete uygun bir tazminata hükmedilmesiyle yetinilmesi gereğine işaretlerle yerel mahkeme kararı bozulmuştur.⁸¹.

d. Zarar Unsuru Bakımından

Zarar, maddî ya da manevî zarar olarak karşımıza çıkabilir. Zarar olmadığı bir ihtimalde tazminat yaptırımından söz edilemez⁸². Maddî zarar, bir kimsenin rızası dışında malvarlığında meydana gelen azalma anlaşılır. Bu kapsamda malvarlığında meydana gelen fiili azalma (*damnum emergens*) ve elde edilmesinden yoksun kalınan kar (*lucrum cessans*) dikkate alınarak bir değerlendirme yapılmaktadır⁸³. Manevî zarar ise, malvarlığında meydana gelen bir azalmayı değil, kişinin duyduğu elem ve üzüntüyü ifade eder⁸⁴.

Ceza mahkemesinde verilen mahkûmiyet kararı, zararın miktarının tayini noktasında hiçbir şekilde kesin delil etkisi yaratmaz⁸⁵. Bizatihi ceza hâkimi suçla ilgili tespitini yaparken zarar unsurunu hiçbir şekilde nazara almamaktadır: “*Aynı şekilde, ceza hâkiminin kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine ilişkin kararı da, hukuk hâkimini bağlamaz.*”

Yargıtay’ın bu konudaki kararları genel olarak incelendiğinde, belirttiğimiz hususları teyit edici karakterde oldukları gözlemlenmektedir:

“Borçlar Kanununun 53. maddesine göre hâkim kusur olup olmadığına karar vermek için ceza hukukunun mes’uliyete dair hükümleriyle bağlı olmadığı gibi, ceza mahkemesinden verilen beraat kararı ile de bağlı değildir. Bundan başka ceza mahkemesi

⁸¹Yarg. 15. HD., 28.02.2007, E. 6860/ K. 1270 (www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

⁸²Bununla birlikte ayrık durumlar söz konusu olabilir. Örnekler için bkz. **Oğuzman/ Öz**, s. 111.

⁸³**Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop**, s. 545.; **Oğuzman/ Öz**, s. 42; **Eren**, s. 526; **Ayan**, s. 257.

⁸⁴**Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop**, s. 655; **Oğuzman/ Öz**, s. 40, 264; **Eren**, s. 531; **Ayan**, s. 260.

⁸⁵**Oser/Schönenberger** (çev. Seçkin), ZürKom., Art. 53, N. 10; **Kuru**, Cilt V, s. 5129; **Kocayusufoğlu**, s. 577; **Werro**, CR-CO, Art. 53, N. 3; **Deschenaux/ Tercier**, s. 212; **Çelik**, s. 10; **Oğuzman/ Öz**, s. 83; **Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop**, s. 713; **Kuru**, Usul Hukuku Dersleri, s. 594; **Erçin**, 50; **Umar**, Ceza Mahkemesi Kararlarının Etkisi, s. 361/367; **Arslan**, Tazminat Taleplerine Etki IV, s. 331; **Ayan**, s. 322-323; **Yenerer Çakmut**, s. 35.

kararı, kusurun takdiri ve zarar miktarının tayini hususunda dahi hukuk hâkimini bağlamaz.⁸⁶

“BK.’nun 53. maddesine göre, ceza mahkemesinin mahkûmiyet kararı maddî olayın sübut bulması yönünden hukuk mahkemesini bağlar ise de, kusurun takdiri ve zarar miktarının tayini bakımından bağlamaz. BK.’nun 53. Maddesini bu şekilde yorumlamak icap eder”⁸⁷.

e. İlliyet (Nedensellik) Bağı Unsuru Bakımından

İlliyet bağı unsuru ile fiil ve zarar arasındaki neden-sonuç ilişkisi kastedilmektedir. Bir diğer deyişle, bu unsurun varlığının tespitinde, söz konusu sonucun, yani zararın, hukuka aykırı fiilin neticesinde mi meydana geldiğine bakılmaktadır⁸⁸. Ancak salt mantikî illiyet bağı, sorumluluk için yeterli görülmemektedir, uygun illiyet bağının bulunması gerektiği kabul edilmektedir. Uygun illiyet bağının varlığının tespiti için, işlerin olağan akışına ve hayat tecrübelerine göre, hukuka aykırı fiilin zarara yol açmaya müsait olup olmadığı değerlendirilmesinin yapılması gerekmektedir⁸⁹. Ceza hukukundaki illiyet bağı ise, fiil ile gerçekleşen netice arasında aranır⁹⁰. Bu neticenin fiilen bir zarara yol açıp açmadığı ise, özel hukuktakinden farklı olarak doğrudan bir önem taşımaz.

TBK m. 74, illiyet bağı bakımından bir açıklık ihtiva etmemektedir. Ancak rahatlıkla şu sonuca varılması mümkündür: Ceza mahkemesinin verilen mahkûmiyet kararı, hukuka aykırı fiil ile sonuç, yani zarar arasındaki illiyet bağı bakımından kesin delil teşkil etmeyecektir^{91, 92}. Bunun nedeni ceza mahkemesinin vermiş olduğu karardan zarara ilişkin bir çıkarsama yapılamamasıdır.

⁸⁶Yarg. HGK., 25.11.1983, E. 4-261/ K. 1220 (Uygur, s. 2595).

⁸⁷Yarg. 11. HD., 28.12.1992, E. 5573/ K. 10288 (Uygur, s. 2607).

⁸⁸Kocayusufpaşaoğlu, s. 574.

⁸⁹Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 566; Oğuzman/ Öz, s. 44; Eren, s. 536.

⁹⁰Ceza hukukunda nedensellik bağı kavramıyla ilgili olarak bkz. Demirbaş, s. 240 vd.

⁹¹Oser/Schönenberger (çev. Seçkin), ZürKom., Art. 53, N. 10; Erçin, s. 58; Kuru, Cilt V, s. 5129; Kuru, Usul Hukuku Dersleri, s. 595.

⁹²Aksi görüşte Uygur, s. 2593 ve Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 716; Umar, Ceza Mahkemesi Kararlarının Etkisi, s. 361; Ayan, s. 322. Yazarlar, ceza mahkemesinde konuya ilişkin daha sıkı şartlarla bir araştırma yapıyor olduğundan bu sonuca varılmasının kaçınılmaz olduğunu ifade etmektedirler. Bu görüşe, bağlı metinde de belirttiğimiz, ceza mahkemesinin zarara ilişkin bir çıkarsama yapmaması gerekçesiyle katılmıyoruz.

Bu konudaki Yargıtay uygulamasında, yukarıda belirttiğimiz hususların aksi yönünde kararların bulunduğu gözlemlenmektedir. Yargıtay'ın bu konudaki değerlendirmesine katılamıyoruz:

“Davalıların dava konusu olay nedeniyle Bilecik Ağır Ceza Mahkemesinde yargılandıkları ve görevi ihmal suçundan mahkum oldukları ancak bu kararın temyiz aşamasında olup henüz kesinleşmediği dosyada mevcut belgelerden anlaşılmaktadır. Borçlar Kanununun 53. maddesi gereğince ceza mahkemesince verilen mahkumiyet kararındaki fiilin hukuka aykırılığını ve illiyet bağıını belirleyen maddi olaylar konusundaki kabulün hukuk hakimini de bağlayıcı hem bilimsel düşünceler ve hem de yargı kararları ile benimsenmiş bulunmaktadır. Şu durumda temyiz aşamasında bulunduğu anlaşılan ceza davasının sonucunun kesinleşmesi beklenmelidir.”⁹³

“Her ne kadar Borçlar Kanunu'nun 53. maddesi metninde ceza mahkemesince verilen kararların Hukuk Hakimini bağlamayacağına dair açık bir hüküm yoksa da bu maddenin genel yorumundan ve özellikle son cümlelerin karşı anlamından ceza mahkemesince verilen mahkumiyet kararlarındaki fiilin hukuka aykırılığının ve illiyet bağıını saptayan maddi vakia konusundaki kabulün Hukuk Hakimini de bağlayacağı hem bilimsel hem de kökleşmiş kazai içtihatlarla benimsenmiş bulunmaktadır.”⁹⁴

ii. Ceza Mahkemesinde Verilen Beraat Kararının Etkisi aa. Fiil Unsuru Bakımından

TBK m. 74'te sanki hukuk hâkiminin beraat kararının her tarafı ile bir bağlılık içinde olmadığına işaret edecek bir ifade kullanılmıştır⁹⁵: *“Hakim, (...) ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararıyla da bağlı değildir.”* (Bkz. TBK m. 74/I)

⁹³Yarg. 4. HD., 15.12.2005, E. 16972/ K. 13599 (www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

⁹⁴Yarg. 4. HD., 14.12.2005, E. 231/ K. 13537 (www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

⁹⁵Burada belirtmek istenen, ceza mahkemesi tarafından verilen kararın yeniden gözden geçirilmesi olmayıp sadece hukuk hâkimine TBK m. 49 vd. uyarınca bir değerlendirme yapılabileceği imkanı sağlamaktır (Rossel, s. 106).

Ne var ki bu ifade dar yorumlanmalıdır⁹⁶. Buna göre beraat kararının karara konu olan fiilin kesin olarak işlenmediğine ilişkin bölümü, hukuk mahkemesinde kesin delil teşkil etmelidir⁹⁷. Zira ceza mahkemesi bu tespitini yaparken daha geniş bir soruşturma ve inceleme yetkisine sahip bulunmaktadır⁹⁸. Dolayısıyla denilebilir ki fiilin işlenmediği veya sanık tarafından işlenmediğini hüküm altına alan beraat

⁹⁶Tunçomağ, s. 520; Üstündağ, s. 725.

⁹⁷Tunçomağ, s. 520; Uygur, s. 2593; Çelik, s. 7; Oğuzman/ Öz, s. 82; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 715; Üstündağ, s. 726; Kuru, Usul Hukuku Dersleri, s. 596; Erçin, s. 59; Selçuk, s. 719; Yenerer Çakmut, s. 34.

⁹⁸Kuru, Cilt V, s. 5134.

Bkz. bu yönde Yarg. 4. HD., 20.05.2015, E. 5677/ K. 6479: “T.B.K.nun 74 (818 Sayılı B.K.nun 53) maddesi gereğince hukuk hakimi ceza mahkemesinin beraat kararıyla bağlı değilse de; **ceza mahkemesince belirlenecek maddi vakıalar hukuk hakimi yönünden de bağlayıcıdır.**”(www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

Yarg. 1. HD., 25.03.2015, E. 4916/ K. 4189: “Bu ilkeler çerçevesinde ara malik davalı R.'nin durumu irdelendiğinde, özellikle R., satış bedelini ödediğini bildirmiş ve gerçekten de taşınmazın satın alma tarihlerine tekabül eden tarihte de davalı R.'nin 25.000,00 TL konut kredisi kullandığı banka kayıtlarıyla sabittir. Diğer taraftan, davalı R. hakkında “suç eşyasını satın almak” suçundan dolayı Ceza Mahkemesince “sanığın kastunun bulunmaması” gerekçesiyle beraatine karar verilmiştir. Her ne kadar, 6098 Sayılı T.B.K.nun 74 (818 Sayılı B.K.nun 53) maddesi hükmüne göre **ceza mahkemesince verilen beraat kararı hukuk hakimini bağlamaz ise de, beraatin gerekçesini teşkil eden maddi olgular yönünden hukuk hakiminin bağlı olacağı tartışmasızdır.**”(www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

Yarg. 4. HD., 15.12.2005, E. 11601/ K. 13673: “(...)Borçlar Yasası'nın 53. maddesindeki düzenleme itibarıyla ceza mahkemesinin beraat kararı hukuk hakimini bağlamaz ise de, **daha geniş yetki ile hareket eden ve re'sen araştırma yetkisi bulunan ceza mahkemesince belirlenecek olgular hukuk hakimini de bağlar.**”(www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

Yarg. HGK., 14.12.2005, E. 4-733/ K. 727: “Bilindiği üzere, hukuk usulü bir şekil hukukudur. Davanın açılması, itirazların ileri sürülmesi, tanıkların ve diğer delillerin bildirilmesi belirli süre koşullarına bağlı kılındığı gibi, yargılamanın süratle sonuçlandırılması gayesi ile belirli kısıtlamalar getirilmiştir. Bunun sonucunda, Hukuk Hakimisi şekli gerçeği arayacak, maddi gerçek öncelikli hedefi olmayacaktır. Ancak Ceza Hakimisi bunun tersine öncelikli hedef olarak maddi gerçeğe ulaşmaya çalışacaktır. O halde bir Ceza Mahkemesinin **uyuşmazlık konusu olayın tespitine; diğer bir söyleyişle maddi olgulara ilişkin kesinleşmiş saptamasının, aynı konudaki Hukuk Mahkemesinde de kesin delil oluşturacağı açıktır.**”(www.kazanci.com).[Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

kararı hukuk hâkimini bağlamalıdır⁹⁹. Aksi takdirde hukuk güvenliği sarsılacaktır¹⁰⁰.

Yine bunun gibi bir olayın varlığını tespit eden kararlar da hukuk mahkemesi bakımından bir kesin delil teşkil etmektedir¹⁰¹.

Bunlarla birlikte, eğer beraat kararı delil yetersizliğine dayalı olarak verildiyse, bu kararda fiilin işlendiği veya olayın varlığı delillerle kesin olarak tespit edilemediği için bu kararın hukuk mahkemesi bakımından bir kesin delil oluşturduğu kabul edilemez^{102, 103}. Zira yukarıda başka bir

⁹⁹ Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 476; Kuru, Cilt V, s. 5134.

¹⁰⁰ Doğanay, s. 29.

¹⁰¹ Kuru, Cilt V, s. 5137; Bağatur, s. 581.

Yarg. 14. HD., 15.05.2008, E. 5387/ K. 6321: “*Borçlar Kanunu'nun 53. maddesi hükmünce hukuk hâkimi, Ceza Mahkemesinin verdiği beraat kararı ile bağlı değil ise de, ceza hâkiminin yaptığı maddî saptama hukuk hâkimini bağlar. Kısaca ifade etmek gerekirse, dava konusu taşınmazların mer'a olduğu, Ceza Mahkemesi kararı ile sabittir.*”(www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

Yarg. HGK., 12.12.2007, E. 13-975/ K. 966: “*Davalı (...) nin yetkili temsilcisi olan (...) aleyhine Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının 2002/442 hazırlık, 2003/67 esas, 2003/50 karar sayılı iddianameleri ile çıkar amaçlı suç örgütü üyesi olmak, rüşvet vermek, nitelikli dolandırıcılık, sağlığa dair malzeme temininden kaçmak ve ihaleye fesat karıştırmak suçlarından Devlet Güvenlik Mahkemesinde dava açılmıştır. BK 53. maddesine göre her ne kadar ceza mahkemesinin beraat kararı hukuk hakimi bağlamaz ise de tesbit edilen maddî olgular hukuk hakimini bağlar.*”(www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

Yarg. HGK., 17.10.2007, E. 13-721/ K. 744: “*Hâkim, ceza mahkemesinde verilen beraat kararıyla bağlı değilse de sabit olan maddî olgularla bağlıdır.*”(www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

Yarg. 4. HD., 18.04.2006, E. 2682/ K. 4542: “*Borçlar Kanununun 53. maddesine göre, ceza mahkemesinde verilen beraat kararları bağlayıcı değil ise de maddî olguların saptanmasına ilişkin ceza mahkemesi kararları hukuk hâkimi yönünden bağlayıcıdır.*”(www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

¹⁰² Kuru, Cilt V, s. 5142; Kılıçoğlu, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 198; Uygur, s. 2593; Çelik, s. 8; Oğuzman/ Öz, s. 82; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 715; Kuru, Usul Hukuku Dersleri, s. 596; Erçin, s. 61; Bağatur, s. 581; Arslan, Tazminat Taleplerine Etki IV, s. 334; Selçuk, s. 719; Doğanay, s. 23.

Aksi yönde bkz. Yarg. HGK., 04.06.2008, E. 4-421/ K. 422: “*Hastanın sarf ettiği sözlere dayanılarak davalı doktor tarafından davacı doktor aleyhine sulh ceza mahkemesinde hakaret iddiasıyla şahsi dava açılmıştır. Yapılan yargılama sonunda davacı, delil yetersizliğinden beraat etmiştir. (...) O halde, bazı delil ve emarelere dayanılarak gerçekleşen bir şikayet ya da açılan ceza davası sonunda verilen beraat kararı, soyut olarak o şikayet veya davanın hukuka aykırı olduğunun delili sayılamaz. Haksız şikayet ya da haksız ceza davası açıldığı hukuksal sebebine dayanan manevi tazminat davalarında, şikayet ya da dava hakkının kötüye kullanılıp kullanılmadığı, bir başka*

vesileyle de belirtildiği üzere hukuk mahkemesinin delilleri takdir etme hususunda daha basit bir yöntem izlemesi söz konusudur¹⁰⁴. Bu şekilde ceza mahkemesinin suç için yeterli görmediği bir delili hukuk mahkemesi haksız fiil sorumluluğu için yeterli görmesi olası olabilecektir¹⁰⁵.

bb. Hukuka Aykırılık Unsuru Bakımından

Burada da yukarıda beraat kararında fiil unsuru bakımından yaptığımız değerlendirmeye paralel olarak, bir fiilin hukuka aykırı bulunmadığını tespit eden beraat kararı da hukuk mahkemesinde kesin delil teşkil edeceği belirtilmelidir¹⁰⁶. Diğer taraftan suç haksız fiile oranla daha dar bir kavram teşkil eder. Bu anlamda suç teşkil etmeyen bir fiil yine de hukuka aykırılık taşıyabilir¹⁰⁷.

ifade ile şikayetin veya davanın hukuka aykırı olup olmadığı sorunu ancak, şikayetçinin veya davacının şikayetine dayanak yaptığı kanıtların hukuk hakimi tarafından değerlendirilmesi ile çözümlenmelidir. Ceza hakiminin delilleri takdir konusundaki kanaati, hukuk davasına etkili değildir.”(www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

¹⁰³ Bu tarz bir durumda, gerçekleştiği ileri sürülen haksız fiil için hukuk mahkemesi önünde dava açıldığında, delil yetersizliğine bağlı olarak verilen beraat kararıyla bağlı olmadığı için, hukuk hakiminin kendi başına tekrar bir değerlendirmede bulunabilmesi mümkündür. İşte eğer hukuk hakimi, somut olayda bir suçun işlendiği kanaatine varabiliyorsa, onun tazminat talebi bakımından da TBK m. 72 f.1 c.son’daki ceza davası zamanaşımı süresini dikkate alabileceği ileri sürülebilir. Bkz. bu yönde Yarg. HGK., 18.11.1981, E.4-231/ K. 744: “ (...) Bununla beraber hukuk hakimi, ceza tertibine ilişkin olarak ceza hakimince verilen ve suçun işlendiğine ya da işlenmediğini kesinlikle tespit eden bir hüküm varsa, bununla bağlıdır (BK.m.53). Ancak, ceza hakimi eylemin suç olup olmadığı üzerinde durmaksızın delil yetersizliği nedeniyle beraat kararı vermiş olursa hukuk hakimi bununla bağlı olmayarak haksız eylemin suç niteliğini taşıyıp taşımadığını araştırır. Bunun gibi ortada böyle bir hükmün bulunmaması halinde de hukuk hakimi, cezai sorumluluğu gerektiren bir eylemin işlenmiş olup olmadığını serbestçe inceleyip takdir eder ve olaya uygulanacak zamanaşımını belirler.” (www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

Aksi fikir için bkz. **Oğuzman/ Öz**, s. 78: Yazarlar, delil yetersizliğinden ötürü beraat kararı verildiğinde artık ceza davası zamanaşımı süresinin hukuk davasında hiçbir suretle uygulanamayacağı ve artık TBK m. 72 f.1’deki olağan zamanaşımı sürelerinin tatbik edileceği kanaatindedirler.

¹⁰⁴Bkz. yukarıda III, 1, a, i, cc.

¹⁰⁵**Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 476.

¹⁰⁶**Kuru**, Usul Hukuku Dersleri, s. 596; **Arslan**, Tazminat Taleplerine Etki IV, s. 337.

¹⁰⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 578; **Von Tuhr** (çev. Edege), s. 386; **Çelik**, s. 9; **Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop**, s. 714; **Arslan**, Tazminat Taleplerine Etki I, s. 173.

Konuyu mülga ceza kanunumuzda düzenlenen “*intihara teşvik*” suçu üzerinden bulabildiğimiz bir örnekle daha da somutlaştırmak mümkündür¹⁰⁸: (A) canına kıymaya karar verip kendi üzerine benzin döker ve oradan tesadüfen geçen (B) den kendini ateşleyebilmesi için kibrit ister. (B) daha önce herhangi bir şekilde tanımadığı ve intihara teşvik etmediği (A)’ya istediği kibriti uzatır. (A) da bu kibritle kendini yakarak ölür. Böyle bir durumda (B)’nin cezai yönden sorumlu olduğundan bahsedilemez. Ya da en azından ETCK m. 454 yönünden (B)’nin beraat edeceği rahatlıkla söylenebilir. Zira Mülga ETCK m. 454’te¹⁰⁹, maddî unsur olarak failin intihar edecek kişiyi hayattan vazgeçirmesi için hem teşvik ve ikna etmesi hem de ona intiharını kolaylaştıracak araçların sağlanması şart kılınmaktadır¹¹⁰. Ölüm, (B)’nin kibrit vermesi sonucu meydana gelmiş olsa da (B) daha önce (A)’yı ölüme teşvik etmediği için bu hareketi suç oluşturmamıştır. Ne var ki (B) ceza davasından beraatle kurtulsa bile ceza hâkiminin kararı hukuk hâkimini bağlamamalı, intihara adım atan kişiye kibrit vermek başlı başına bir haksız fiil sayılarak (A)’nın mirasçılara karşı (B) destekten yoksun kalma veya manevî tazminat ile sorumlu tutulabilmelidir. Bu durum, az rastlanabilecek bir olasılık olsa da yine nazara alınmalıdır¹¹¹.

cc. Kusur Unsuru Bakımından

Ceza mahkemesinde verilen mahkûmiyet kararı bakımından olduğu gibi¹¹² beraat kararının da kusurla ilgili olan kısmı, hukuk mahkemesinin kararı bakımından kesin delil oluşturmayacaktır¹¹³. Çünkü her iki davada

¹⁰⁸ Bkz. Selçuk, s. 720-721.

¹⁰⁹ ETCK m. 454: “*Birini intihare ikna ve buna yardım eden kimse müntehirin vefatı vuku bulduğu takdirde üç seneden on seneye kadar ağır hapis cezasına mahkûm olur.*”

¹¹⁰ Mevcut Ceza Kanunu’nda düzenlenen *intihara yönlendirme* suçu bakımından bu örneğin verilebilmesi söz konusu olamayacaktır. Zira madde metninde değişiklik yapılmıştır. Bkz. TCK m. 84/I: “*(Değişik Madde Başlığı: 29/06/2005-5377/10 md.) Başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*”

¹¹¹ Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 477; Kuru, Cilt V, s. 5141.

¹¹² Bkz. yukarıda III, 1, b, i, cc.

¹¹³ Kuru, Cilt V, s. 5130; Tandoğan, s. 350; Pekantez/ Atalay/ Özkes, s. 504; Deschenaux/ Tercier, s. 212; Yazar, s. 255; Arslan, Tazminat Taleplerine Etki IV, s. 333; Yenerer Çakmut, s. 35.

Bkz. bu yönde Yarg., 01.06.2015, E. 389/ K. 7987: “*Yargılama sırasında mahkemeye tarafların kusur oranları yönünden bilirkişi raporu alınmamış, olay sebebiyle sanık*

- hakkında görülen ve beraat hükmüyle sonuçlanan Kadırlı Asliye Ceza Mahkemesi'nin 7.9.2012 gün, 2012/233-486 E/K. Sayılı dava dosyasındaki sanığın olayda kusurunun bulunmadığı yönündeki 31.5.2012 tarihli Adli Tıp Kurumu raporu hükme esas alınmış ise de; ceza davasına dair dosya derecattan geçmeden kesinleştiği gibi, ceza davasının eldeki dava yönünden maddi olguyu tespit eden bir karar niteliğinde değerlendirilemeyeceği ve 818 Sayılı B.K.nun 53. maddesi (6098 Sayılı T.B.K.nun 74. maddesi) gereğince hukuk hakimini bağlamayacağı açıktır.”(www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]*
- Yarg. 11. HD., 09.02.2015, E. 618/ K. 1526: “818 Sayılı Borçlar Kanunu'nun 53. maddesinde (T.B.K.madde 74) Hakim, zarar verenin kusurunun olup olmadığı, ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığı hakkında karar verirken, ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleriyle bağlı olmadığı gibi, ceza hakimi tarafından verilen beraat kararıyla da bağlı olmayacağı, **ceza hakiminin kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine dair kararının da, hukuk hakimini bağlamayacağı belirtilmiştir. Bu yasal düzenleme uyarınca kural olarak hukuk hakimi ceza yasasındaki hükümlerle ve ceza hakiminin kararıyla bağlı tutulmamıştır.**”(www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]
- Yarg. 4 HD., 04.12.2008, E. 15039/ K. 15194: “2- (...) Mahkemece, önce ceza davasının kesinleşmesi beklenmiş ise de daha sonra beklenmesinden vazgeçilerek beraat kararı gerekçesinde belirtilen hususların bozma doğrultusunda gerçekleştiği, bu haliyle beraat kararının hukuk hâkimini bağlayacağı kabul edilerek davanın reddine karar verilmiştir.
- a-) Adli Tıp Kurumu tarafından verilen kusur raporuna göre davalılardan (...)’nin tedavide bir katkısı bulunmadığı anlaşıldığından onun hakkındaki davanın reddine karar verilmiş olması doğru görülmüştür.
- b-) Adli Tıp Kurumu tarafından verilen kusur raporunda diğer davalılar (...)’in kusurlu oldukları belirlenmiş ancak kusur oranları yönünden açıklama yapılmıştır. **Bu duruma rağmen mahkemenin gerekçesinde ceza mahkemesinde verilen berat kararının hukuk hâkimini bağlayacağına yönelik kararı B.K.'nun 53. madde hükmüne göre yerinde bir gerekçe değildir. Adli Tıp Kurumu tarafından verilen raporda kusur oranlarının bildirilemeyeceği açıklanmıştır. Bu durum davalılar lehine indirim nedeni kabul edilerek mahkemece uygun bir tazminata hükmedilmesi gerekmekte iken davanın reddedilmiş olması doğru görülmemiş kararın bu nedenle de bozulması gerekmiştir.”(www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]**
- Yarg. 9. HD., 06.11.2006, E. 9506/ K. 29290: “**Borçlar Kanununun 53. maddesine göre Ceza Mahkemesinin beraat kararı hukuk hâkimini bağlamaz. Bu nedenle taraflardan delilleri sorulmalı, iki bankacı ve bir hukukçudan oluşan üç kişilik bir bilirkişi heyetinden davacının işlemünde kusurlu olup olmadığına ilişkin rapor alınarak sonucuna göre feshin haklı nedene dayanıp dayanmadığı belirlenmelidir.Eksik inceleme ile hüküm kurulmuş olması hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.**” (www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]
- Yarg. 15. HD., 06.03.2006, E. 956/ K. 1243: “**BK.nun 53. maddesi hükmüne göre hukuk hakimi kusur olup olmadığına karar vermek için ceza hukukunun mesuliyete dair hükümleri ile bağlı olmadığı gibi ceza mahkemesinde verilen beraat kararı ile de bağlı değildir. Ceza ve Hukuk Mahkemeleri kararları arasındaki ilişkiyi düzenleyen bu hüküm hukuk hakimini ceza mahkemesinin kesinleşen kararı karşısında maddi hukuk**

değerlendirme konusu olacak kusur kavramları değişiklik göstermektedir¹¹⁴.

dd. Zarar Unsuru Bakımından

Ceza mahkemesinde verilen beraat kararı, mahkûmiyet kararı bakımından olduğu gibi¹¹⁵ zararın tayininde kesin delil teşkil etmeyecektir¹¹⁶. Zira ceza hâkimi suçun tespitinde zarar unsurunu değerlendirmeye almamaktadır¹¹⁷.

ee. İlliyet (Nedensellik) Bağı Unsuru Bakımından

Ceza mahkemesinde verilen beraat kararı, mahkûmiyet kararı bakımından olduğu gibi¹¹⁸ illiyet bağının tayininde kesin delil teşkil etmeyecektir¹¹⁹. Zira haksız fiilde zarar unsuru nazara alınmadan illiyet bağının kurulabilmesi mümkün olmayacaktır¹²⁰.

2. Özel Olarak

a. Boşanma Davaları Bakımından

Ceza mahkemesinde aynı zamanda bir boşanma sebebi olan suçtan dolayı verilmiş mahkûmiyet kararı, kararda tespit edilmiş olan olay bakımından kesin delil niteliği taşımaktadır¹²¹. Aynı şekilde bir fiilin işlenmediğini kesin olarak tespit eden beraat kararı da kesin delil niteliği taşıyacaktır¹²².

bakımından kural olarak bağımsız kılmaktadır. Kanun koyucu cezayı gerektiren hükümlerle tazminatı gerektiren hükümleri sevkederken daima farklı görüşlerle hareket ettiğinden medeni hukuk ve ceza hukukundaki sorumluluk şekilleri birbirinden farklı olacaktır. Tazminata karar verecek hukuk hakimi ceza hukukunun sorumluluğa ilişkin hükümleri ile bağlı değildir.” (www.kazanci.com).[Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

¹¹⁴ Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 477.

¹¹⁵ Bkz. yukarıda III, 1, b, i, dd.

¹¹⁶ Kuru, Cilt V, s. 5132; Deschenaux/ Tercier, s. 212; Yazar, s. 255; Yenerer Çakmut, s. 35.

¹¹⁷ Oser/Schönenberger (çev. Seçkin), ZürKom., Art. 53, N. 15.

¹¹⁸ Bkz. yukarıda III, 1, b, i, ee.

¹¹⁹ Oser/Schönenberger (çev. Seçkin), ZürKom., Art. 53, N. 15; Kuru, Cilt V, s. 5132; Üstündağ, s. 728; Arslan, Tazminat Taleplerine Etki IV, s. 336; Selçuk, s. 722; Karş. Umar (Ceza Mahkemesi Kararlarının Etkisi, s. 361), illiyet bağına ilişkin ceza mahkemesinde yapılan tespitin sadece mahkûmiyet kararı söz konusu olduğunda hukuk hâkimi bakımından bağlayıcı olduğunu, beraat kararı söz konusu olduğunda ise bir bağlayıcılığının olmadığını ifade etmiştir.

¹²⁰ Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 476.

¹²¹ Kuru, Cilt V, s. 5148; Kuru, Usul Hukuku Dersleri, s. 595; Arslan, Tazminat Taleplerine Etki IV, s. 342.

¹²² Kuru, Usul Hukuku Dersleri, s. 595.

Bu konudaki Yargıtay uygulamasından aşağıdaki örnekler verilebilecektir:

“Borçlar Kanunu’nun 53. maddesi uyarınca Hukuk Hâkimi, Ceza Mahkemesinin mahkûmiyet hükmü ile bağlıdır. Başka bir ifade ile Hukuk Hâkimi Ceza Mahkemesinin kabul ettiği maddî olayın varlığını artık tartışamaz. Çanakkale Sulh Mahkemesinin 1985/202 sayılı dosyasından verilen ve kesinleşen mahkûmiyet kararı ile davalı kadının kocasına karşı ağır hakaretlerde bulunduğu gerçekleşmiştir. Bu durumda boşanmaya karar verilmesi gerekirken yazılı düşüncelerle davanın reddedilmesi usul ve kanuna aykırıdır.”¹²³

“İbraz edilen ilam örneğinden anlaşıldığı gibi davalı adam öldürme suçundan dolayı ondokuz sene ağır hapis cezasına mahkûm edilmiş ve ceza kesinleşmiştir. Adam öldürmek suçu, ahlaki redaat mahsulü bulunduğu yüz kızartıcı (terzil edici) cürüm niteliğindedir. –Mahkûmiyet ilamı başlı başına boşanmaya yeter. Ayrıca delil aramaya lüzum yoktur.”¹²⁴

b. Yargılamanın İadesi Talepleri Bakımından

HMK m. 375/II uyarınca yalan tanıklık, bilirkişilik ve yeminden dolayı yargılamanın iadesi istenebilmesi için bu sebeplerin kesinleşmiş bir mahkeme kararı ile belirlenmiş olması gerekmektedir¹²⁵. Bu haller bakımından ceza mahkemesinin vermiş olduğu mahkûmiyet kararları, ispat edilmek istenen yargılamanın iadesi sebebi bakımından kesin delil teşkil etmektedir¹²⁶.

c. Ceza Mahkemesindeki Bilirkişi Raporunun Hukuk Mahkemesi Kararına Etkisi Bakımından

Ceza mahkemesinin kararının hukuk mahkemesinde kesin delil teşkil ettiği durumlar bakımından, ceza mahkemesinde alınmış bir bilirkişi raporu hukuk hâkimini bağlayacaktır. Örnek olarak bir mahkûmiyet kararında, kararın fiilin hukuka aykırı olduğuna dair bölüm hukuk

¹²³Yarg. HGK., 17.02.1988, E. 868/ K. 100 (Kuru, Cilt V, s. 5149).

¹²⁴Yarg. 2. HD., 16.02.1972, E. 4139/ K. 3907 (Kuru, Cilt V, s. 5150)

¹²⁵Alangoya, Yavuz/ Yıldırım, Kamil/ Deren-Yıldırım, Nevhis, Medeni Usul Hukuku Esasları, Beta Yayınları, İstanbul, 2009, s. 575.

¹²⁶Kuru, Cilt V, s. 5151.

mahkemesinde kesin delil etkisini haiz olacağından bu bölümle ilgili olarak alınan bir bilirkişi raporu da kesin delil özelliğini taşıyacaktır¹²⁷.

Diğer taraftan ceza mahkemesi kararının hukuk mahkemesinde kesin delil teşkil etmediği durumlarda ise ceza mahkemesinde alınan bir bilirkişi raporunun hukuk mahkemesi bakımından bağlayıcı bir etkisi bulunmamaktadır. Diğer bir ifadeyle hukuk mahkemesi açısından söz konusu bilirkişi raporu takdiri bir delil niteliğinde olacaktır. Dolayısıyla hukuk mahkemesi hâkimi, yeni bir bilirkişi incelemesi yaptırabileceği gibi, ceza mahkemesinden alınmış bulunan bilirkişi raporuyla da yetinebilecektir¹²⁸. Örnek olarak ceza mahkemesince verilen kararın kusurun tespitine ilişkin kısmı ile ilgili olarak alınmış bir bilirkişi raporu hukuk mahkemesinde kesin delil özelliğini haiz olmayacaktır¹²⁹.

¹²⁷ **Kuru**, Cilt V, s. 5154.

¹²⁸ **Kuru**, Cilt V, s. 5154-5155; **Bağatur**, s. 580; **Doğanay**, s. 31.

¹²⁹ **Çelik**, s. 4; **Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop**, s. 712.

Yarg. 11. HD., 29.03.2007, E. 13774/ K. 4937: “2- Öte yandan, kaza ile ilgili olarak açılan ceza davasında bilirkişi raporu ile davacının yolcusu olduğu araçla çarpışan 34 ... plaka sayılı otobüsün sürücüsü olan davalı Mustafa Taşal'ın %100 kusurlu olduğu saptandığı halde ceza davasının esastan sonuçlandırılmadan 4616 sayılı Yasa uyarınca ertelenmiş bulunması karşısında, **BK.nun 53/2. maddesi hükmü de gözetilmek suretiyle kusur yönünden bilirkişi raporu alınması ve hasil olacak sonuç çerçevesinde bir karar verilmesi gerekirken noksan incelemeyle yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiş ve kararın açıklanan nedenlerle dahi davacı yararına bozulmasına karar vermek gerekmiştir.**” (www.kazanci.com).[Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

Yarg. HGK., 31.01.2007, E. 15-39/ K. 34: “Mahkemece, açıklanan hususlar gözetilmeden usulünce inceleme yapıp, rapor alınmaksızın, **salt ceza mahkemesi dosyasında alınan rapor ve saptanan kusur oranı ile yine hukuk yargılaması sırasında alınan ancak eser sözleşmesi ilkeleri nazara alınmadan kusur saptaması yapan bilirkişi raporlarına dayanılarak hüküm kurulması ve yine bu raporlara dayanılarak önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır.** Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır..” (www.kazanci.com).[Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

Yarg. 17. HD., 16.10.2006, E. 4396/ K. 7881: “ (...)1- Borçlar Kanunu'nun 53. maddesi gereğince hukuk hakimi, ceza mahkemesinde kesinleşmiş maddi olgu ile bağlıdır. Somut olayda ceza mahkemesi tarafından olay yerinde keşif yapılmış, keşif sonrası düzenlenen rapora itiraz üzerine Adli Tıp Kurumu'ndan ikinci rapor alınmış ve anılan rapora göre mahkumiyet kararı verilmiş ve bu karar kesinleşmiştir. Hukuk Mahkemesi ise ceza yargılamasında inceleme yapan bilirkişi kurulundan kusur raporu almıştır. Ceza yargılaması sırasında, davalı tarafından bilirkişi raporuna itiraz edilmiştir. **Hukuk Mahkemesi, Ceza Mahkemesinde kesinleşen maddi olgu ile bağlı ise de, maddi olguya göre belirlenen kusur oranı hukuk hakimi için bağlayıcı değildir. Gerekliğinde zabıt mümzülerinin katılımıyla yeniden keşif yapılarak savunma delillerinin toplanması, davacı motosiklet sürücüsünün fren izi ile hızı da gözönünde bulundurulurak**

d. Ceza Mahkemesi Kararının Bekletici Sorun Yapıldığı Haller Bakımından

Bağımsızlık prensibinin uygulamasıyla ilgili önemli hususlardan bir tanesi açılan ceza davasının hukuk mahkemesinde açılacak tazminat davası bakımından bir bekletici sorun teşkil edip etmeyeceğidir¹³⁰.

Bekletici sorun, bir davada davalı tarafından ileri sürülen bir iddianın davayı gören mahkeme tarafından değerlendirilemeyecek olması –görev dışında kalması- halinde söz konusu olur¹³¹ (Bkz. HMK m. 165). Böyle bir durumda hâkim kendi kararını verebilmek için başka bir mahkemede görülmekte olan davanın sonucunun beklenmesini istemektedir¹³². Hukuk hâkimi haksız fiile ilişkin davaları çözmek konusunda doğrudan görevlidir. Bunun da ötesinde hâkimin görevi dışında ileri sürülen bir iddianın çözümlenmesi için beklemek yükümlülüğü bulunmamaktadır¹³³. Bu nedenle bir çok halde iddia hakkında kendisi hüküm verebilecektir¹³⁴.

üniversitelerin, konusunda uzman trafik kürsüsünden seçilecek bilirkişiden rapor alınarak kusur oranlarının tespiti ile sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu şekilde hüküm kurulması isabetli görülmemiştir.” (www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

Yarg. 11. HD., 28.09.2006, E. 8503/ K. 9459: “(...)Ceza ve hukuk mahkemeleri kararları arasındaki ilişkiyi düzenleyen BK.nun 53 üncü maddesi hükmü hukuk hakimini, ceza mahkemesinin kesinleşen kararı karşısında maddi hukuk bakımından kural olarak bağımsız kullmaktadır. Hemen belirtmek gerekir ki, hukuk hakiminin bu bağımsızlığı sınırsız değildir. Her mahkumiyet kararı o eylemin hukuka aykırılığını tespit etmesi bakımından hukuk hakimini bağlayıcı niteliktedir. Ceza hakiminin saptadığı maddi olaylar ve özellikle fiilin hukuka aykırılığı ve davalılar tarafından işlenmiş olup olmadığı hukuk hakimini bağlar. Bir başka ifade ile Borçlar Kanunu'nun 53. maddesi hükmü uyarınca hukuk hakimi ceza davasında alınmış kusur raporu ile bağlı olmamakla birlikte, kesinleşmiş ceza ilamıyla saptanmış maddi olgularla bağlıdır.”(www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

¹³⁰Erçin, s. 65.

¹³¹Alangoya/ Yıldırım/ Deren-Yıldırım, s. 76-77; Erçin, s. 65-66; Kılıçoğlu, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 205; Üstündağ, s. 186-187.

¹³²Alangoya/ Yıldırım/ Deren-Yıldırım, s. 76.

¹³³Bkz. Oser/Schönenberger (çev. Seçkin), ZürKom., Art. 53, N. 18.

Aksi yönde Yarg. 15. HD., 09.09.2015, E. 1398/ K. 4263: “Bir başka deyişle ceza davasında, sübuta eren maddi vakıaların hukuk davasında nazara alınacağı açıktır. Görülmekte olan ve henüz kesinleşmediği anlaşılan ceza davasının sonuçları eldeki hukuk davasını etkileyecek niteliktedir. Mahkemece yapılması gereken iş, ceza davasının kesinleşmesini beklemek, ceza davası kesinleştikten sonra ceza yargılamasında sübuta eren maddi olguları ve toplanan tüm delilleri birlikte değerlendirmek ve sonucuna uygun

- karar vermekten ibarettir. 6100 sayılı HMK'nın 165/1. maddesi hükmü gereğince ceza davası bekletici mesele yapılmadan ve sonuçları değerlendirilmeden eksik incelemeyle yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış, kararın bozulması gerekmiştir.”* (www.kazanci.com).[Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]
- Yarg. 4. HD., 05.03.2015, E. 6700/ K. 2582: “6098 Sayılı TBK'nın 74. maddesi (818 Sayılı BK'nın 53) uyarınca ceza mahkemesinin beraat kararı hukuk hakimini bağlamaz ise de, somut olayın özelliği itibariyle maddi olgunun ve davalının sorumluluğunun tespiti açısından ceza davasının sonucu önem arz etmektedir. **Şu durumda, mahkemece davalı hakkında açıldığı bildirilen ceza davasının sonucunun beklenmesi ve sonrasında dosyadaki tüm deliller birlikte değerlendirilerek bir karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru olmamış, kararın bozulması gerekmiştir.”**(www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]
- Yarg. 13. HD., 05.03.2015, E. 15543/ K. 6712: “Hemen belirtmek gerekir ki, Borçlar Kanunu'nun 53.maddesi (6098 Sayılı BK'nın 74 maddesi) uyarınca hukuk mahkemesi ceza mahkemesinin beraat kararı ile bağlı değilse de, ceza mahkemesince verilecek mahkumiyet kararı ve ceza mahkemesinde kabul edilen maddi vakıalar hukuk mahkemesini bağlar. **Bu sebeple açılmış bir soruşturma ya da ceza davası var ise sonucunun beklenmesi gerekir. O halde mahkemece ceza soruşturması neticesi beklenerek, sonucuna uygun bir karar verilmesi gerekirken, bu hususun gözardı edilerek eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.”**(www.kazanci.com).[Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]
- Yarg. 9. HD., 26.09.2009, E. 36420/ K. 18300: “(...)Ceza davası maddi olayın yorumlanması açısından Borçlar Kanunu'nun 53. maddesine göre hukuk yargılamasında bağlayıcıdır, ancak kusur açısından bağlayıcı değildir. Somut olayda **Cumhuriyet Savcılığı soruşturması sonucunda kamu davası açılmışsa bu konunun bekletici mesele yapılması, ardından bir karara varılması gerekir. Eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm verilmesi hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.”** (www.kazanci.com).[Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]
- Yarg. 4. HD., 13.03.2009, E. 9194/ K. 3748: “(...)Davaya konu yayın nedeniyle davalılardan Ahmet hakkında basın yoluyla hakaret ve yarar sağlamak için tehdit, davalı Sami hakkında basın yoluyla hakaret ve davalı Mustafa hakkında da basın yoluyla hakaret suçuna azmettirmek suçlarından kamu davası açıldığı, yapılan yargılama sonucunda mahkumiyetlerine karar verildiği ve temyiz edildiği için henüz kesinleşmediği anlaşılmaktadır. BK'nın 53. maddesine göre, ceza mahkemesinin mahkumiyet kararı hukuk mahkemesini bağlayıcıdır. **Açıklanan nedenle davalılar hakkında açılmış bulunan ceza davasının sonucu beklenerek sonucuna göre karar verilmelidir. Mahkemece, bu yön üzerinde durulmadan karar verilmiş olması bozmayı gerektirmiştir.”** (www.kazanci.com).[Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]
- Yarg. 15. HD., 25.12.2008, E. 5310/ K. 7641: “(...)Dosya içerisine getirtilen Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2005/139 Esas sayılı dosyasında, davaya konu oluşturan işler nedeniyle yüklenici şirket temsilcileri ile idare elemanları hakkında gerçek dışı hakediş raporları ve ödeme belgeleri düzenlemek, görevi ihmal ve kurumun zararına neden olmak, bu belgelerle kamu kurumuna karşı dolandırıcılık suçlarından kamu davası açıldığı ceza davasının halen derdest olduğu belirlenmiştir. Borçlar Kanunu'nun 53. maddesi uyarınca ceza mahkemesince verilebilecek mahkumiyet kararları maddi olay

Buna karşılık hâkim dilerse, ceza mahkemesinde görülmekte olan bir ceza davasının sonucunu kendi vereceği karar açısından bekletici sorun olarak kabul edebilecektir¹³⁵. Şayet hâkim, bu şekilde hareket ederse, ceza davasında verilecek kararı peşin olarak kabul etmiş olacaktır. Aksi halde bu şekilde beklemesinin bir anlamı olmayacaktır¹³⁶. Buna göre, ilgili olasılıkta ceza mahkemesinde verilecek karar –pek tabii ancak yukarıda belirtilen hususlar çerçevesinde¹³⁷- bekletilen hukuk davasında kesin delil teşkil edecektir¹³⁸.

yönünden Hukuk Hakimini bağlayıcı niteliktedir. **BK'nun 53. maddesindeki bu düzenleme nedeniyle davaya konu teşkil eden işlerle ilgili olduğu anlaşılan Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2005/139 Esas sayılı dosyasının sonuçlanmasının ve kararın kesinleşmesinin beklenmesi zorunludur.**"(www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

Yarg. 17. HD., 04.11.2008, E. 3889/ K. 5084: "Dava TTK.nun 1301 maddesine dayalı rücuun tazminat istemine ilişkindir. Aynı olayla ilgili olarak Pendik 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 2005/597 esas sayılı dosyası ile davalılar hakkında nası ızzar suçundan dava açılmış, mahkemenin yargılamanın durdurulmasına dair kararı Yargıtay 9. Ceza dairesinin 2006/3896 Esas -2007/744 Karar sayılı ilamı ile kaldırıldığı ve yargılamanın devam ettiği anlaşılmıştır. Ceza mahkemesi tarafından davalılar hakkında nası ızzar suçu nedeniyle verilecek mahkumiyet kararı **BK.53. maddesi gereğince fiilin hukuka aykırılığı bakımından hukuk hakimini bağlayacağından mahkemece ceza davasının bekletici mesele yapılarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.**" (www.kazanci.com).[Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

¹³⁴**Kılıçoğlu**, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 205; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 581; **Çelik**, s. 3.

¹³⁵**Kuru**, Cilt V, s. 5151; **Ayan**, s. 321. Aksi görüşte bkz. **Eren**, s. 829; **Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop**, s. 714; **Kılıçoğlu**, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 205.

Yarg. HGK., 24.10.2007, E. 4-784/ K. 767: "(...)Davalının yerel seçimler öncesinde bir açık hava toplantısında yapmış olduğu konuşmada, davacı hakkında söylemiş olduğu dava konusu sözler nedeniyle Ceza Mahkemesinde hakaret suçundan davalı hakkında açılan ceza davasının mahkumiyet ile sonuçlandığı ve temyiz aşamasında olduğu dosya kapsamından anlaşılmaktadır. **BK.nun 53. maddesi hükmüne göre hukuk hakimisi her ne kadar ceza mahkemesi beraat kararları ile bağlı değilse de, davalının beyanının belli olaylara dayandırılmış olması ve somut olayın gösterdiği diğer özellikler itibarıyla ceza davasının sonucu beklenmeli ve daha sonra tüm kanıtlar birlikte değerlendirilerek varılacak uygun sonuca göre bir karar verilmelidir.**"(www.kazanci.com).[Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

¹³⁶**Kuru**, Usul Hukuku Dersleri, s. 597.

¹³⁷Bkz. yukarıda III, 1, b i-ii.

¹³⁸**Kuru**, Cilt V, s. 5153.

IV. Bazı Özel Haller Bakımından Bağımsızlık İlkesinin Değerlendirilmesi

1. Savcının Takipsizlik Kararı

TBK m.74 hükmünde hukuk hâkimin bağlı olmadığı belirtilen kararlar ceza mahkemesi kararlarıdır. Bu kararları vermeye yetkili olan kimseler de ceza mahkemesi hâkimleridir. Savcılar bu sistem içerisinde iddia makamını oluşturmaktadır¹³⁹.

Savcı yaptığı hazırlık soruşturması sonucunda toplanan delillerle bir kamu davasının açılmasına yeterli olmadığına kanaat getirecek olursa takipsizlik kararı vermektedir. Takipsizlik kararı şikayet üzerine veya re'sen yapılacak inceleme neticesinde verilebilir. Bu karar ile birlikte suç olduğu iddia edilen bir fiilin savcının kanaatine göre cezayı gerektirmeyen bir fiil olduğuna işaret eder. Ne var ki bu fiilin sonucunda ortaya zararlı bir sonuç çıkmış olabilecektir. Hukuk hâkimi savcının takipsizlik kararıyla bağlı olmaksızın olayı inceleyerek kararını verebilecektir¹⁴⁰.

Yargıtay'ın da konuyla ilgili olarak görüşü belirttiğimiz yöndedir:

“Mahkemece, toplanan kanıtlara ve benimsenen bilirkişi kurulu raporu doğrultusunda, takipsizlik kararının ceza mahkemesi kararı niteliğinde olmaması nedeni ile hukuk hâkimini bağlamayacağı, tanık anlatımları, 14.11.2000 tarihli araç şoförü sıfatı ile davacı tarafından imzalanan tutanaktan kaza esnasında araç sürücüsünün davacı olduğunun anlaşıldığı, kazanın münhasıran alkollün etkisi meydana geldiği gerekçeleriyle, davanın reddine karar verilmiştir. Kararı, davacı vekili temyiz etmiştir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir.”¹⁴¹

2. Affın Etkisi

Genel af (TCK m. 74) mahkûmiyet kararından önce ceza davası açılmasını engeller, dava sırasında ceza davasını düşürür, mahkûmiyet kararından sonra ise verilmiş cezaları tüm sonuçları ile birlikte ortadan

¹³⁹Kılıçoğlu, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 203.

¹⁴⁰Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 480; Erçin, s. 64; Arslan, Tazminat Taleplerine Etki IV, s. 339.

¹⁴¹Yarg. 11. HD., 15.01.2007, E. 13427/ K. 150 (www.kazanci.com). [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]

kaldırır. Genel af'a beraber mahkûmiyet sonuçları tam olarak ortadan kalkmakla beraber, bu durumun fiile herhangi bir etkisi olmamaktadır. Bu anlamda fiil tüm hukuki sonuçlarını doğurmaya devam etmektedir¹⁴². Bunun anlamı haksız fiil failinin hukuk hâkimi tarafından tazminat ödemeye mahkûm edilebilecek olmasıdır¹⁴³.

Özel af (TCK m. 65) söz konusu olduğunda sadece ceza ortadan kalkar, azalır veya değişir. Bu anlamda özel af sadece cezanın yerine getirilmesini engelleyici bir etkiye sahip bulunmaktadır. Dolayısıyla burada da genel af bakımından olduğu gibi fiilin sonuçları varlıklarını devam ettirmektedir¹⁴⁴. Bu anlamda hukuk hâkimi haksız fiil failini tazminat ödemeye mahkûm edebilir¹⁴⁵.

SONUÇ

Suç ve haksız fiil kavramları kimi zaman üst üste değerlendirilebilecek olsa da sadece suç veya sadece haksız fiil oluşturan fiillere de rastlanılmaktadır. Bir fiil aynı zamanda hem suç hem de haksız

¹⁴² Buna karşılık anılan durumda, genel af'a birlikte fiil suç vasfını da kaybettiğinden, artık haksız fiillerde tazminat alacağına da istisnai olarak ceza davası zaman aşımının uygulanmasına ilişkin TBK m. 72 f.1 c.son uygulama alanı bulamayacaktır. Yani hukuk hakimi, önündeki tazminat davasında, TBK m. 74 uyarınca anılan mahkûmiyet kararının fiil kısmıyla bağlı olsa bile, artık suç teşkil etmeyen bu fiil bakımından zorunlu olarak normal şartlardaki zaman aşımını süresini uygulamak durumunda olacaktır. Şu farkla ki, böyle bir olasılıkta kısa zaman aşımını süresinin başlangıç tarihi, tazminat yükümlüsü ve zararı daha önce öğrenilmiş olsa bile, herhangi bir tesadüfi hak kaybının önüne geçilebilmesi için genel affın çıkarıldığı tarih olarak kabul edilmelidir. Eğer zarar ve tazminat yükümlüsü genel af tarihinde henüz öğrenilmemişse, bu durumda 2 yıllık sürenin bu unsurları öğrenme tarihinde başlayacağı da gözden kaçırılmamalıdır (**Öğuzman/ Öz**, s. 77; **Eren**, s. 835).

¹⁴³ **Özbek/ Kanbur/ Bacaksız/ Doğan/ Tepe**, s. 649; **Demirbaş**, s. 720; **Erçin**, s. 62; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 481; **Kılıçoğlu**, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 204; **Tandoğan**, s. 351; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 578.

¹⁴⁴ Ceza mahkemesi önünde verilen mahkûmiyet kararının ardından çıkan bir özel af söz konusu olduğunda, yukarıda da belirtildiği üzere fiilin suç vasfı halen devamlılık göstereceğinden TBK m. 72 f.1 c.son'un uygulaması bakımından bir değişiklik olmayacak; hukuk hakimi haksız fiile dayalı tazminat davasında yine TBK m. 74 uyarınca mahkûmiyet kararının fiile ilişkin kısmıyla bağlı olacağından, ilgili ceza davası zaman aşımını süresini öncelikli olarak dikkate almaya devam edecektir. (**Öğuzman/ Öz**, s. 76; **Eren**, s. 835)

¹⁴⁵ **Özbek/ Kanbur/ Bacaksız/ Doğan/ Tepe**, s. 649-650; **Demirbaş**, s. 721; **Erçin**, s. 62; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 481; **Kılıçoğlu**, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 204; **Tandoğan**, s. 351; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 578.

fill teşkil ettiğinde ise ceza mahkemesi kararının hukuk mahkemesine nasıl etki edeceği saptanmalıdır.

Bu bağlamda çalışmamızda vardığımız sonuçlar ise şöylece özetlenebilir:

- Ceza mahkemesince verilen bir senedin sahte olduğuna ilişkin mahkûmiyet kararları ve yaş düzeltmeye ilişkin kararlar var olan özel hükümler nedeniyle hukuk mahkemesi bakımından hem kesin hüküm hem de kesin delil etkisini haizdir.
- Bunun dışında kalan haller bakımından ise ceza mahkemesi kararları mahkûmiyet ve beraat kararları olarak ayrıştırılarak ne ölçüde kesin delil etkisinin olabileceği cevaplanmalıdır. Gerek mahkûmiyet gerekse de beraat kararları bakımından fiil ve hukuka aykırılık unsurları açısından yapılan tespitler -istisnai durumlar saklı kalmak kaydıyla- hukuk hâkimini bağlayıcı etkiyi haizdir. Buna karşılık kusur, zarar ve illiyet bağı unsurları bakımından aynı çıkarsama yapılamayacaktır.
- Boşanma davalarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararları kesin delil etkisi gösterir. Aynı durum yargılamanın iadesi talepleri bakımından da geçerlidir. Ceza mahkemesinde alınan bilirkişi raporları, hukuk hâkimini ancak raporun alındığı unsur kesin delil etkisini haiz ise bağlayıcı olmakta diğer hallerde etkilememektedir. Bunun yanında hukuk hâkimi kararını verebilmek için ceza mahkemesinde açılmış bulunan bir davanın sonuçlanmasını kural olarak beklemek zorunda değildir.
- Öte yandan savcıların verdikleri takipsizlik kararları, ceza mahkemesi kararı sayılmayacağından hukuk hâkimini herhalde bağlamayacaktır. Affin ise işlenmiş fiile bir etkisi bulunmadığından, hukuk mahkemesinde yapılacak tazminat taleplerini engelleyici bir etkisi söz konusu değildir.

KISALTMALAR

Art.	: Article
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
b.	: bend
BK	: 818 Sayılı Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
c.	: cümle
C.	: Cilt
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
CR	: Commentaire Romand
CO	: Code des Obligations Suisse
E.	: Esas
Eds.	: Editors
ETCK	: 765 Sayılı (Mülga) Türk Ceza Kanunu
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
K.	: Karar
Karş.	: Karşılaştırınız
m.	: madde
s.	: sayfa
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCK	: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
Yarg.	: Yargıtay

KAYNAKÇA

- Alangoya, Yavuz/ Yıldırım, Kamil/ Deren-Yıldırım, Nevhis**, Medeni Usul Hukuku Esasları, Beta Yayınları, İstanbul, 2009.
- Arslan, A. İsmet**, “*Ceza Hukuku Kurallarının Haksız Fiilden Doğan Tazminat Taleplerine Etkisi(I)*”, Yargıtay Dergisi, Yıl

- 1980, Cilt 6, Ocak-Nisan 1980, Sayı 1-2, s. 157-178, (“Tazminat Taleplerine Etki I”).
- Arslan, A. İsmet**, “*Ceza Hukuku Kurallarının Haksız Fiilden Doğan Tazminat Taleplerine Etkisi(II)*”, Yargıtay Dergisi, Yıl 1980, Cilt 6, Temmuz 1980, Sayı 3, s. 295-323, (“Tazminat Taleplerine Etki II”).
- Arslan, A. İsmet**, “*Ceza Hukuku Kurallarının Haksız Fiilden Doğan Tazminat Taleplerine Etkisi(III)*”, Yargıtay Dergisi, Yıl 1980, Cilt 6, Ekim 1980, Sayı 4, s. 507-528, (“Tazminat Taleplerine Etki III”).
- Arslan, A. İsmet**, “*Ceza Hukuku Kurallarının Haksız Fiilden Doğan Tazminat Taleplerine Etkisi(IV)*”, Yargıtay Dergisi, Yıl 1981, Cilt 7, Temmuz 1981, Sayı 3, s. 325-349, (“Tazminat Taleplerine Etki IV”).
- Artuk, Mehmet Emin/ Gökçen, Ahmet/ Yenidünya, Ahmet Caner**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitabevi, Ankara, 2009.
- Ayan, Mehmet**, Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), 10. Baskı, Mimoza Yayınları, Konya, 2015.
- Bagatur, Ege**, “*Medeni Hukuk ile Ceza Hukuku Arasındaki İlişki, BK'nun 53. Maddesinin İncelenmesi*”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 1965, Sayı 5, s. 578-583.
- Centel, Nur/ Zafer, Hamide/ Çakmut, Özlem**, Türk Ceza Hukukuna Giriş, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 8. Bası, Beta Yayınları, 2014.
- Çelik, Ahmet**, “*Tazminat Davalarında Ceza – Hukuk İlişkisi*”, s. 1-16, [www.tazminathukuku.com/Son Erişim Tarihi: 20.01.2016](http://www.tazminathukuku.com/Son_Erişim_Tarihi:20.01.2016)]
- Demirbaş, Timur**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Güncellenmiş 10. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2014.
- Deschenaux, Henri/ Tercier, Pierre**, La Responsabilité Civile, Editions Staempfli & Cie SA, Berne, 1982.
- Doğanay, İsmail**, “Hukuk Hâkimi, Ceza Mahkemesinin Hangi Nevi Kararı İle Bağlıdır?”, Yargıtay Dergisi, Sayı 2, s.21-31.

- Engel, Pierre**, Traité des obligations en droit suisse, Staempfli Editions SA, Berne, 1997.
- Erçin, Ferhat**, Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Mahkemesine Etkisi [B.K. 53. Madde], DER Yayınları, İstanbul, 2000.
- Eren, Fikret**, 098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Yetkin Yayınları, İstanbul, 2015.
- Fick, F. (adaptation française par Porret, Max=E.)**, Commentaire Du Code Fédéral des Obligations, 1er Volume, Delachaux & Niestlé S.A., Neuchatel, 1915.
- Kılıçoğlu, Ahmet**, “*Haksız Fiillerden Sorumlulukta Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi*”, AÜHFĐ, Yıl 1973, Cilt XXIX, Sayı 3-4, s. 186-225, (“Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi”).
- Kılıçoğlu, Ahmet**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Türk Borçlar Kanunu'na Göre)Genişletilmiş 18. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2014, (“Borçlar Hukuku”).
- Koca, Mahmut/ Üzülmez, İlhan**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2014.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip**, “*L'effet de la chose jugée au pénal sur le sort de l'action civile en réparation en droit turc*”, Türkisch-schweizerische Juristenwoche 1980 in Zürich und Bern, Die Verantwortlichkeit im Recht, Band 2, Schulthess Polygraphischer Verlag, Zürich, 1981.
- Kuru, Baki**, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Cilt V, Demir&Demir Yayınları, Ankara, 2001. (“Cilt V”)
- Kuru, Baki**, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Legal Kitabevi, İstanbul, 2015. (“Usul Hukuku Dersleri”)
- Müderrişoğlu, Feridun**, “*Ceza Mahkemesi Kesin Hükmü ile Tespit Edilen Kusur Derecesi Hukuk Hâkimini Bağlar Mı?*”, Adalet Dergisi, Yıl 64, Şubat-Mart 1973, Sayı 2-3, s. 108-124.

- Oğuzman, Kemal/ Öz, Turgut**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. II, Gözden Geçirilip Güncelleştirilmiş 11. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014.
- Oğuzman, Kemal/ Seliçi, Özer/ Oktay-Özdemir, Saibe**, Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Mevzuata Uyarlanmış 9. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2009.
- Oser, Hugo/ Schöenberger, Wilhelm (çev. Seçkin, Recai)**, Zürich Şerhi, İkinci Kısım, Art. 41-109 OR, Yeni Cezaevi Basımevi, Ankara, 1950. (“ZürKom.”)
- Özbek, Veli Özer/ Kanbur, Nihat/ Bacaksız, Pınar/ Doğan, Koray/ Tepe, İlker**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, Ankara, 2010.
- Pekcanitez, Hakan/ Atalay, Oğuz/ Özekes, Muhammet**, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015.
- Rossel, Virgile**, Manuel Du Droit Fédéral Des Obligations, Tome Premier, Librairie Payot & Cie, Lausanne-Geneve, 1920.
- Scyboz, Georges**, “*Deux Rapports de l’action en dommages-intérêts ou en réparation du tort moral avec l’action pénale: les art 53 et 60 al. 2 CO*”, Türkisch-schweizerische Juristenwoche 1980 in Zürich und Bern, Die Verantwortlichkeit im Recht, Band 2, Schulthess Polygraphischer Verlag, Zürich, 1981.
- Selçuk, Rıza Nurettin**, “*Ceza Kararlarının Hukuk Hâkimine Etkisi*”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 1975, Ocak-Şubat, Sayı 1, s. 718-725.
- Tandoğan, Haluk**, Türk Mesuliyet Hukuku, Ajans Türk Matbaası, Ankara, 1961.
- Tekinay, Selahattin Sulhi/ Akman, Sermet/ Burcuoğlu, Haluk/ Altop, Atilla**, Tekinay Borçlar Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993.
- Tunçomağ, Kenan**, Türk Borçlar Hukuku, I. Cilt, Genel Hükümler, Sermet Matbaası, İstanbul, 1976.

- Umar, Bilge,** *“Temyiz Mahkemesi İçtihatlarına Göre Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Mahkemesine Tesiri”*, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt XXXIII, Sayı 4, Nisan 1959, s. 360-389. (“Ceza Mahkemesi Kararlarının Etkisi”)
- Umar, Bilge,** Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014. (“Şerh”)
- Uygur, Turgut,** Açıklamalı-İçtihatlı Borçlar Kanunu, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, 3. Cilt madde 51-108, Seçkin Yayınları, Ankara, 2003.
- Üstündağ, Saim,** Medeni Yargılama Hukuku, Nesil Matbaacılık, İstanbul, 2000.
- Von Tuhr, Andreas (çev. Edege, Cevat),** Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, Cilt 1-2, Yargıtay Yayınları, N. 15, 1983.
- Werro, Franz,** Art. 41-61 CO, Commentaire Romand, Code des Obligations art. 1-529, Loi sur le credit a la consommation, Loi sur les voyages a forfait (Thévenoz, Luc/ Werro, Franz (eds.)), Helbing-Lichtenhahn, 2003, (“CR-CO”).
- Yazar, Muammer,** *“Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk Arasındaki İlişki”*, Yargıtay Dergisi, Cilt 12, Temmuz 1986, Sayı 3, s. 246-255.
- Yenerer Çakmut, Özlem,** *“§21 Türk Borçlar Kanunu m. 72 ve m. 74 Bakımından Ceza Hukukunda Ceza Sorumluluğunun Esası ve Dava Zamanaşımı Kavramlarına Kısa Bir Bakış”*, İstanbul Barosu, Borçlar Kanunu Genel Hükümler Konferansları Cilt II, Prof. Dr. İsmet Sungurbey’e Armağan, Borç İlişkilerinin Üçüncü Kişilere Etkisi, Borçların ve Borç İlişkilerinin Sona Ermesi – Zamanaşımı, 28-29 Nisan 2012, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2014, s. 28-37.
- Yılmaz, Ejder,** Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Değiştirilmiş 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013.
- Kazancı İçtihat Bankası,** www.kazanci.com [Son Erişim Tarihi: 20.01.2016]